

Broj: X-KR-05/96-1
Sarajevo, 15.04.2008. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE

Sud Bosne i Hercegovine, u vijeću sastavljenom od sudija Zorana Božića, kao predsjednika vijeća, te sudija Marjana Pogačnika i Elizabeth Fahey, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog saradnika Lejle Haračić, kao zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženih Mirka Pekeza sina Špire, Mirka Pekeza sina Mile i Savić Milorada sina Ljupka, zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tač. c) i f) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), povodom optužnice Tužilaštva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-116/05 od 22.11.2007. godine, potvrđene dana 28.11.2007. godine, nakon javno održanog glavnog pretresa, sa kojeg je dijelom bila isključena javnost, u prisustvu optuženog Mirka Pekeza sina Špire i njegovog branioca Slavice Čvoro, advokata iz Istočnog Sarajeva, optuženog Mirka Pekeza sina Mile i njegovih branilaca Duška Panića, advokata iz Doboja, i Predraga Radulovića, advokata iz Banja Luke i optuženog Savić Milorada i njegovog branioca Nebojše Pantića, advokata iz Banja Luke, te u prisustvu tužioca Tužilaštva BiH Mirka Lečića, dana 15.04.2008. godine donio je, i dana 22.04.2008. godine javno objavio slijedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI:

1. PEKEZ MIRKO, zv. „Guzan“, sin Špire i majke Mare rođene Glamočak, rođen 28.10.1966. godine u mjestu Čerkazovići opština Jajce, po nacionalnosti ..., državljanin ..., po zanimanju elektrotehničar, nastanjen u mjestu ...- opština ..., oženjen, otac dvoje djece, zaposlen u SZR „Stupna“ Šipovo, vojsku služio u Nišu i Lastovu, srednjeg imovnog stanja, posjeduje LK broj: ..., JMBG: ..., neosuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak, **nalazi se u pritvoru po rješenju Suda BiH broj: X-KRN-05/96 od 01.11.2007. godine.**

2. PEKEZ MIRKO zv. „Peka“, sin Mile i majke Radojke rođene Jerinić, rođen 31.05.1965. godine u mjestu ...- opština ... gdje je i stalno nastanjen, po nacionalnosti ..., državljanin..., vodoinstalater, neoženjen, otac dvoje djece, vojsku služio 1986. godine u Sloveniji. Lošeg imovnog stanja, osuđivan, ne vodi se drugi krivični postupak, posjeduje LK broj: ..., JMBG:..., **nalazi se u pritvoru po rješenju Suda BiH broj: X-KRN-05/96 od 01.11.2007. godine.**

3. SAVIĆ MILORAD zv. „Mića“ sin Ljupka, rođen 25.10.1970. godine u mjestu Čerkazovići – opština Jezero Jajce, nastanjen u ... u ulici ..., po nacionalnosti ..., mašinbravar, oženjen, otac jednog mlđb djeteta, vojsku služio 1988/89. godine u Puli i Nišu, vodi se u VE opštine Gradiška, zaposlen u „Standardu“ Gradiška, srednjeg imovnog stanja, državljanin, posjeduje LK broj: ..., JMBG ..., **nalazi se u pritvoru po rješenju Suda BiH broj: X-KRN-05/96 od 01.11.2007. godine.**

K R I V I S U

Što su zajedno:

Za vrijeme ratnog stanja u Bosni i Hercegovini i oružanog sukoba na području opštine Jajce između vojske Republike Srpske, s jedne, i Armije BiH i HVO-a, s druge strane, kao pripadnici vojske RS-a i rezervnog sastava milicije, kršeći odredbe člana 3. i 147. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, te postupajući suprotno članu 75. stav 2. Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije iz 1949. godine o zaštiti žrtava međunaodnih oružanih sukloba, koja zabranjuje nasilje nad životom, zdravljem ili fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, tako što su:

- dana 10.09.1992. godine, poslije sahrane poginulog vojnika vojske Republike Srpske, Savić Rade, kao organizovana grupa naoružanih ljudi, koju su sačinjavali Jandrić Jovo, Pekez Mirko, sin Špire, Savić Simo, Pekez Mirko, sin Mile, Savić Milorad sin Ljupka, Marić Zoran, Pekez Slobodan, Pekez Ilija, Savić Milorad sin Đure i Jovetić Blagoje, koju je organizovao Jandrić Jovo, nakon zajedničkog dogovorenog plana da sakupe civilno bošnjačko stanovništvo, koje se nalazilo u mjestu Ljoljići i Čerkazovići – opština Jajce, kojima je bila ograničena sloboda kretanja, jer su se morali svakodnevno javljati na prozivku, u namjeri da ih odvedu i ubiju na mjestu zvanom „Tisovac“, pa su otišli na ova mjesta, naoružani automatskim i poluautomatskim puškama, uz prijetnju njihove upotrebe, nezakonito lišili slobode i nasilno iz kuća izveli civilno astanovništvo, bošnjačke nacionalnosti, žene, muškarce i djecu i sakupili ih na mjestu zv „Osoje“, a nakon toga ih sve zajedno povelj prema mjestu zv „Draganovac“, držeći puške u rukama, prijeteci da će ubiti onoga ko pokuša pobjeći i dok su ih vodili uz put ih vrijeđali, i fizički zlostavljali, tako što su im upućivali razne psovke i udarali ih rukama, nogama i puškama, pa kada su došli do mjesta zv „Draganovac“, tu su ih zaustavili te im naredili da sve vrijedne stvari koje su imali kod sebe, zlatni nakit, satove i novac, stave na određeno mjesto, pa kad su oni to učinili, ove stvari prisvojili, a zatim ih odveli do mjesta zv. „Tisovac“, gdje su im naredili da se poredaju jedni pored drugih, uz ivicu provalije, pa kada su oni to učinili, otpočeli su sa paljbom iz pušaka okrenutim prema njima, u namjeri da ih ubiju, pa su tako tom prilikom usmrtili **Mutić Nedžiba** sina Osmana, rođenog 1936. godine, **Malkoč Šeće** sina Ibne rođenog 1933. godine, **Bajramović Irhada** sina Mustafe rođenog 1971. godine, **Zobić Adnana** sina Sabahudina rođenog 1979. godine, **Zobić Fikretu** kći Arifa rođene 1956. godine, **Balešić Fahru** kći Musle rođenu 1928. godine, **Balešić Fazu** kći Avde rođenu 1928. godine, **Mutić Dervišu** kći Hadže rođenu 1933. godine, **Bajramović Latifa** sina Muje rođenog 1959. godine, **Karahodžić Senada** sina

Omera rođenog 1968. godine, **Karahodžić Ibrahima** sina Alije rođenog 1933. godine, **Bajramović Muju** sina Ibri rođenog 1927. godine, **Zobić Asmera** sina Nurije rođenog 1977. godine, **Karahodžić Zarifu** kći Latifa rođena 1928. godine, **Zobić Đulu** kći Avde rođena 1924. godine, **Mutić Ramizu** kći Šerifa rođena 1936. godine, **Zobić Adisa** sina Nurije rođenog 1983. godine, **Zobić Fikretu** kći Tahira rođena 1957. godine, **Mutić Fatimu** kći Huse rođena 1963. godine, **Bajramović Ekrenu** kći Latifa rođenu 1939. godine, **Bajramović Mustafu** sina Aslije rođenog 1946. godine, **Balešić Mustafu** sina Ibri rođenog 1950. godine, i **Bajramović Sabahudina** sina Šemse rođenog 1979. godine, dok su strijeljanje preživjeli **Bajramović Zejna, Zobić Nurija, Karahodžić Omer i Bajramović Mustafa**, koji su zadobili tjelesne povrede i **Mutić Fahrija** koji je ostao nepovrijeđen.

Dakle, kršeći pravila Međunarodnog prava za vrijeme rata i oružanog sukoba, učinili ubijanja i namjerno nanošenje osobama snažnog, tjelesnog, duševnog bola, povrede tjelesnog integriteta i pljačku imovine,

Čime su kao saizvršioци počinili krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i f) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZBiH.

Pa Sud **DRUGOOPTUŽENOG PEKEZ MIRKA (sina Mile)**, uz primjenu odredbi iz člana 39., 42. i 48. KZ BiH za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i f) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZBiH.

O S U Đ U J E

NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA U TRAJANJU OD 29 (dvadeset i devet) GODINA

PRVOOPTUŽENOG PEKEZ MIRKA (sina Špire) i TREĆEOPTUŽENOG SAVIĆ MILORADA (sina Ljupka), uz primjenu odredbi iz člana 39., 42. i 48. KZ BiH za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačka c) i f) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZBiH.

O S U Đ U J E

NA KAZNU DUGOTRAJNOG ZATVORA U TRAJANJU OD PO 21 (dvadeset i jednu) GODINU

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje su optuženi proveli u pritvoru počevši od 01.11.2007. godine pa nadalje, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

Na osnovu člana 198. stav 2. ZKP-a BiH oštećeni Zobić Nurija, Bajramović Zejna Karahodžić Omer, Mutić Fahrija, i Zobić Subhudin, se sa imovinskopравnim zahtjevom, upućuju na parnicu.

Oštećeni Bajramović Mustafa kao i srodnici ubijenih civila: Mutić Nedžiba, Malkoč Šeće, Bajramović Irhada, Zobić Adnana, Zobić Fikrete, Balešić Fahre, Mutić Derviše, Bajramović Latifa, Karahodžić Senada, Karahodžić Ibrahima, Bajramović Muje, Zobić

Asmera, Karahodžić Zarife, Zobić Đule, Mutić Ramize, Zobić Adisa, Zobić Fikrete, Mutić Fatime, Bajramović Ekreme, Bajramović Mustafe, Balešić Mustafe i Bajramović Subhudina, se sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP-a BiH optuženi se oslobađaju dužnosti da naknade troškove krivičnog postupka.

O b r a z l o ž e n j e

Optužnicom Tužiteljstva Bosne i Hercegovine broj: KT-RZ-116/05 od 22.11.2007. godine, potvrđenom dana, 28.11.2007. godine, Mirko (Špire) Pekez, Mirko (Mile) Pekez I Savić (Ljupka) Milorad, optuženi su, da su radnjama činjenično pobliže opisanim u optužnici, počinili kivično djelo ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tač. c) i f) u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine.

Optuženi su se na ročištu pred sudijom za prethodno saslušanje izjasnili da nisu krivi za navedeno krivično djelo.

Glavni pretres u ovom predmetu je započeo dana 08.02.2008. godine, a isti je okončan iznošenjem završnih riječi Tužilaštva i odbrane dana 14.04.2008. godine.

1. Izvedeni dokazi

Sud je u toku dokaznog postupka proveo dokaze Tužilaštva i odbrane.

Kao svjedoke optužbe Sud je na glavnom pretresu saslušao svjedoke tužilaštva Zobić Nuriju, Borku Oparnicu, Nišić Dragana, Ždrnja Dragana, Mutić Fahriju, Jandrić Nedeljka, Savić Peru, Bajramović Zejnu, Karahodžić Omera, Zobić Subhudina, Todorčević dr. Rajka, vještaka Žujo dr. Hamzu, specijalistu sudske medicine iz Sarajeva, kao i dodatnog svjedoka Perlaš Miroljuba.

Nadalje, u toku glavnog pretresa, je izvršen uvid u slijedeće isprave koje je Tužilaštvo BiH predalo kao dokaz, i to: Zapisnik o saslušanju svjedoka Zobić Nurije, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj KT-RZ-116/05 od 27.04.2007. godine; Otpusna lista RO kliničko- medicinskog centra Banja Luka, od 22.10.1992. godine za Zobić Nuriju; Zapisnik o saslušanju svjedoka Oparnica Borke, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 15.05.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Nišić Dragana, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 06.06.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Ždrnja Dragan, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 23.05.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Mutić Fahrija, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 06.06.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Jandrić Nedeljko, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 06.11.2007. godine; Dostave podataka o vojnoj evidenciji SJB Jajce broj: 11-11/01-828/93 od 26.06.1993. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Savić Pero, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 06.11.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Bajramović Zejna, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 13.11.2007. godine; Otpusna lista RO kliničko- medicinskog centra Banja Luka, od 16.09.1992. godine za Bajramović Zejnu; Video-kaseta „Ratni zločin protiv civilnog stanovništva 10.09.1992. godine u mjestu Tisovac- opština Jajce“; Zapisnik o saslušanju

svjedoka Karahodžić Omer, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 05.11.2007. godine; Nalaz psihologa izdat od strane specijalističke službe JU Medicinski centar Bugojno za Karahodžić Omera, od 13.04.1997. godine, nalaz specijalističke službe JU Medicinski centar Bugojno za Karahodžić Omera od 17.03.1997. godine, nalaz Kantonalne bolnice Travnik, od 19.03.1997. godine, nalaz Okružne bolnice Travnik, hirurška ambulanta od 17.10.1997. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Zobić Subhudin, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 08.05.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Rajko dr. Todorčević, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 14.11.2007. godine; nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Bajramović (Šemse) Sabahudina, rođenog 1979. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo, od 12.09.1992. godine; nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Zobić (Nurije) Asmera, rođenog 1977. godine, dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Balešić (Ibre) Mustafe, rođenog 1950. godine, dom zdravlja Šipovo, od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Bajramović (Alije) Mustafe, rođenog 1946. godine, dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Bajramović (Latifa) Ekreme, (žena Šemse) rođena 1939. godine, dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Zobić (Arifa) Fikrete, (žena Nurije) rođena 1957. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Mutić (Huse) Fatime, rođene 1963. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Zobić (Nurije) Adisa, rođenog 1984. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Karahodžić (Alije) Ibrahima, rođenog 1930. godine dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Malkoč (Ibre) Šećo, rođenog 1934. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Bajramović (Mustafe) Irhada, rođenog 1971. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Zobić (Sabahudina) Adnana, rođenog 1979. godine, dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Zobić (Tahira) Fikrete, rođene 1957. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Balešić (Muje) Fahre, rođene 1927. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Balešić (Avde) Faza, rođena 1918. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Bajramović (Muje) Latifa, rođenog 1959. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Mutić (Šerifa) Ramize, rođene 1936. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Karahodžić (Omera) Senada, rođenog 1962. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Mutić (Osme) Nedima, rođenog 1936. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Zobić (Avde) Đule, rođene 1924. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo

od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Karahodžić (Latifa) Zerife, rođene 1965. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Bajramović (Ibre) Muje, rođenog 1927. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz i mišljenje ljekara specijaliste Todorčević dr Rajka, o uzroku smrti Mutić (Hadže) Derviše, rođene 1933. godine, izdat od strane dom zdravlja Šipovo od 12.09.1992. godine; Nalaz o ekshumiranim i obdukovanim leševima na području opštine Jajce, izrađen od strane Instituta za sudsku medicinu Medicinskog fakulteta u Sarajevu, od 14.03.2000. godine, sačinjen od strane dr. Hamze Žujo specijaliste za sudsku medicinu, dr. Nermina Sarajlića, na specijalizaciji za sudsku medicinu i pomoćnika obducenta Mušić Adnana, po naredbi kantonalnog suda u Travniku broj: KT-55/99-RZ; Odluka o proglašenju ratnog stanja, službeni list RBiH broj: 7/92 od 20.06.1992. godine; Redovni operativni izvještaj, komanda 5. Korpusa, upućen Komandi 2. Vojne oblasti, Op.str.pov.broj: 84-84 od 23.04.1992. godine; Redovni borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog koprupsa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, pov.br. 44-1/160 od 03.06.1992. godine; Redovni borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog koprupsa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, str. pov.br. 44-1/180 od 14.06.1992. godine; Borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog koprupsa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, str. pov.br. 44-1/195 od 23.06.1992. godine; Redovni borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog korpusa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, str. pov.br. 44-1/248 od 20.07.1992. godine; Borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog korpusa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, str. pov.br. 44-1/286 od 09.08.1992. godine; Redovni borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog koprupsa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, str. pov.br. 44-1/332 od 31.08.1992. godine; Borbeni izvještaj Komande 1. Krajiškog korppsa upućen glavnom štabu Vojske SR BiH, str. pov.br. 44-1/440 od 26.10.1992. godine; Naredba komandanta 1. Krajiškog korpusa, general- majora Momira Talića o upotrebi milicije u oružanoj borbi, op.str.pov.br. 535-1 od 19.06.1992. godine; Zapisnik o obavljenom uviđaju sasatavljen dana 12.09.1992. godine, na licu mjesta događaja koji se zbio 10.09.1992. godine u noćnim satima, u mjestu Čerkazovići, opština Jajce, sačinjen u Osnovnom sudu u Mrkonjić- Gradu, pod brojem: Kri. 57/92 od 12.09.1992. godine; Dopis o vojnoj evidenciji Vojne pošte broj: 7048 od 05.07.1993. godine; dopis ministarstva unutrašnjih poslova, Uprava kriminalističke policije Republike Srpske, broj: 02-11347/07 od 18.07.2007. godine, rješenje Kantonalnog suda u Travniku broj: Kri 5/99 od 27.04.1999. godine, kojim se naređuje ekshumacija i obdukcija tijela Bajramović Ekrema i drugih civila iz sela Ljoljići i Čerkazovići; Zapisnik o ekshumaciji broj: Kri. 5/99 sačinjen dana 28.04.1999. godine, od strane istražnog sudije Slavice Čurić, iz kantonalnog suda Travnik, na lokalitetu Draganovac opština Jezero, RS, Dosije Pravila puta: ROR 810, koji je dostavljen glavnom tužiocu Marinku Jurčeviću od strane Graham T. Blewitt-a zamjenika tužitelja u MKSJ, za Pekez Mirka sina Mile ili Miće, broj Ref: 025285/GB/RR810 od 17.01.2002. godine, Dosije Pravila puta: ROR 810, koji je dostavljen glavnom tužiocu Marinku Jurčeviću od strane Graham T. Blewitt-a zamjenika tužitelja u MKSJ, za Savić Milana zv. Mića, broj Ref: 025286/GB/RR810 od 17.01.2002. godine, Dosije Pravila puta: ROR 810, koji je dostavljen glavnom tužiocu Marinku Jurčeviću od strane Graham T. Blewitt-a zamjenika tužitelja u MKSJ, za Pekez Mirka, broj Ref: 025281/GB/RR810 od 17.01.2002. godine, dopis policijske uprave Jajce, broj: 04-10/3-2-1-1119/02 od 10.12.2002. godine, upućen Kantonalnom sudu Travnik na broj: Ki-1/02 RZ od 29.11.2002. godine; rješenje Suda BiH broj: X-KRN-05/96 od 17.10.2005. godine kojim se preuzima krivični predmet protiv osumnjičenih Jandrić Jove, Pekez Mirka, Savić Sime, Pekez Ilije, Savić Milorada, Pekez Mirka sina Mile, Savić Milana zv. Mića,

Marić Zorana, Pekez Slobodana i Jovetić Blagoja, koji se vodio pred kantonalnim tužilaštvom pod brojem KT-55/99; Potvrda o smrti Bajramović (Šemso) Sabahudina, rođenog 1979. godine iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 117/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Balešić (Ibro) Mustafe, rođenog 1950. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 116/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Bajramović (Alije) Mustafe, rođenog 1946. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 115/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Bajramović (Latifa) Ekreme (rođ. Škopo), rođena 1939. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 114/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Mutić (Huso) Fatime, rođena 1963. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 113/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Zobić (Tahir) Fikrete (rođ. Krak), rođena 1957. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 112/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Zobić (Nurije) Adisa, rođenog 1985. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 111/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Mutić (Šefik) Ramize (rođ. Mujak), rođena 1936. godine, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 110/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Zobić (Avdo) Džula (rođ. Haseljić), rođena 1924. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 109/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Karahodžić (Latifa) Zarifa (rođ. Škopo), rođena 1928. godine, iz Ljoljića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 108/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Zobić (Nurija) Asmera, rođenog 1977. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 107/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Bajramović (Ibre) Muje, rođenog 1927. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 106/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Karahodžić (Ale) Ibrahima, rođenog 1933. godine, iz Ljoljića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 105/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Karahodžić (Omera) Senada, rođenog 1968. godine, iz Ljoljića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 104/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Bajramović (Mujo) Latifa, rođenog 1959. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 103/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Mutić (Hadžo) Derviše (rođ. Balešić), rođena 1933. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 102/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Balešić (Avdo) Faze (rođ. Mujkić), rođena 1918. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 101/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Balešić (Musle) Fahre, rođena 1928. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 100/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Zobić (Arifa) Fikreta, rođena 1956. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 99/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Zobić (Subhudina) Adnan, rođenog 1979. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 98/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Bajramović (Mustafe) Irhada, rođenog 1971. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 97/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Malkoč (Ibre) Šećo, rođenog 1933. godine, iz Ljoljića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 96/99 od 08.05.1999. godine; Potvrda o smrti Mutić (Osmana) Nedžiba, rođenog 1936. godine, iz Čerkazovića, izdata od strane JKP Gradska groblja Visoko, pod rednim brojem: 95/99 od 08.05.1999. godine;

Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Pekez (Špire) Mirka zv. „Guzan“, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 30.10.2007. godine; Zapisnik o saslušanju svjedoka Miroljub Perlaš, sačinjen u Tužilaštvu BiH, broj : KT-RZ-116/05 od 17.03.2008. godine i geografske karte opštine Jajce i Šipovo.

Sud je u saslušao svjedoke odbrane prvooptuženog Pekez (Špire) Mirka, I to svjedoke: Jovičić Ljubu, Vukadin Đuru, Peru Marića, te optuženog u svojstvu svjedoka, kao I dodatne svjedoke Jović Gorana i Rodić Dragana, zatim svjedoke odbrane drugooptuženog Mirka (Mile) Pekeza, Nikolaš Nikolu, Jandrić Nedeljka, Topić Jovu, Jovu Prole, Radić Vlajka, Rosić Bosiljku, te optuženog u svojstvu svjedoka na ročištu na kojem je bila isključena javnost. Trećooptuženi Savić (Ljupka) Milorad nije predlagao izvođenje dokaza saslušanjem svjedoka.

Tokom glavnog pretresa, čitanjem i prezentacijom sadržajno je iznesena slijedeća dokumentacija odbrane provoptuženog Pekez (Špire) Mirka i to: Nalaz i mišljenje dr. Todorčević Rajka specijaliste medicine rada, u pogledu zdravstvenog stanja prvooptuženog na dan 17.12.2002. godine, izdato od strane D.Z. Šipovo; dopis stanice javne bezbjednosti Mrkonjić- Grad broj: 10-2-16/02-2-434/07 od 26.11.2007. godine, b) dopis policijske stanice Šipovo, broj: 10-2-17/02-1223/07 od 23.11.2007. godine, c) službena zabilješka policijske stanica Šipovo, broj: 10-2-17/02-55/07 od 23.11.2007. godine, d) dopis centra javne bezbjednosti, sektor kriminalističke policije Banja Luka broj: 10-02/2-230-2831/07 od 11.12.2007. godine, kojim se dostavlja službena zabilješka broj: 10-02/2-838/07 od 11.12.2007. godine kao i fotkopija stranice knjige uviđaja CJB Banja Luka iz 1992. godine. Od strane odbrane trećooptuženog Milorada Savića kao dokazni materijal uložena je Službena zabilješka, SJB Jajce od 12.09.1992. godine koju je sačinio Oparnica Borko; fotografija sačinjena na dan sahrane Rade Savića, na kojoj je označen trećooptuženi Milorad Savić i Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Milorada Savića, sačinjen u Tužilaštvu BiH broj: KT-RZ-116/05 od 30.10.2007. godine.

2. Završne riječi

Nakon završetka dokaznog postupka, tužilac je u okviru završnih riječi iznio da je u toku postupka dokazano da su optuženi kao saizvršiooci u grupi koja je brojala najmanje 10 lica, i koju je organizovao Jandrić Jovo, počinili djelo za koje se terete. Nadalje je ukazao da su u konkretnom slučaju ispunjeni svi elementi bića predmetnog krivičnog djela. Prije svega, dokazima prezentiranim na glavnom pretresu ustanovljeno je da se inkriminirani događaj desio dana 10. 09. 1992. godine, oko 22,00h u mjestu Čerkazovići kod Jezera opština Jajce, na mjestu koje se zove Draganovac (zv. Tisovac) i pripada selu Čerkazovići, i to na parceli čiji je vlasnik Savić Pero, sin Milana, zatim nesporno je da je u to vrijeme postojao oružani sukob na području opštine Jajce i to između Vojske RS sa jedne i Armije BiH I HVO-a sa druge, a o čemu svjedoče brojni operativni i redovni borbeni izvještaji. Nadalje, navedeni događaj je za posljedicu imao nasilnu smrt 23 lica, što je vidljivo i iz zapisnika o ekshumaciji Kantonalnog suda u Travniku, kao i iz nalaza i mišljenja dr Todorčević Rajka i dr. Hamze Žuje, spec. sudske medicine. Nesporno je utvrđeno u toku postupka i da su prvo i trećooptuženi, u vrijeme učinjenja djela, bili pripadnici rezervnog sastava policije, dok je drugooptuženi bio pripadnik Vojske RS. Osim toga, lica koja su nasilno u noćnim satima izvedena iz svojih kuća su bila civili, te ni na koji način nisu bila uključena u borbena dejstva. Samim tim su, prema odredbama ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za

vrijeme oružanih sukoba od 12.08.1949. godine, uživala zaštitu, u smislu da su se morala poštovati njihova fundamentalna prava, a što nije ispoštovano u ovom slučaju. Tužilac je u iznošenju završnih riječi obrazlagao iskaze svjedoka na okolnost samog događaja pri čemu se na kraju osvrnuo dodatno i na učešće prvooptuženog Mirka (Špire) Pekeza, te na iskaze svjedoka Perlaš Miroljuba, Jović Gorana, Jove Prole, zatim na iskaz trećeoptuženog Milorada Savića iz istrage, i na kraju na svjedočenje prvooptuženog Pekez Mirka sina Špire, na glavnom pretresu, a u usporedbi sa njegovim tvrdnjama iznesenim u zapisniku pred Tužilaštvom BiH. od 30.10.2007. godine Na ovaj način nastojalo se ukazati na nepodudarnost izjava ovog optuženog i njihovo neslaganje sa izjavama svjedoka, izvodeći iz navedenog krajnji zaključak, da su ovakve izjave prvooptuženog iskonstruisane na izbjegavanje krivične odgovornosti. Na kraju završnog izlaganja tužilac se osvrnuo na učešće drugooptuženog Pekez Mirka sina Mile I trećeoptuženog Savić Milorada, u navedenom događaju, te je na temelju svih iznesenih dokaza na glavnom pretresu predložio, da se optuženi oglase krivim i osude po zakonu za počinjeno krivično djelo. Prilikom odmjeravanja kazne, tužilac ističe da sud treba imati u vidu težinu počinjenog krivičnog djela i broj stradalih civila i to trinaest muškaraca, deset žena, među kojima i jedno dijete i tri maloljetne osobe, kao i nanošenje tjelesnih povreda licima koja su preživjela strijeljanje.

Branilac prvooptuženog Mirka (Špire) Pekeza, advokat Slavica Čvoro, je u završnim riječima prvenstveno istaknula da odbrana niti jednog trenutka nije sporila da se inkriminirani događaj desio, ali istovremeno smatra, da tokom postupka, tužilaštvo nije uspjelo, van svake razumne sumnje, dokazati niti prisustvo, a još manje učešće ovog optuženog u navedenom događaju. Naime, optuženi je bio prisutan na zadušnom ručku koji je održan poslije sahrane poginulog vojnika Savić Rade, što su potvrdili svjedoci optužbe Savić Pero i Perlaš Miroljub, kao i svjedok odbrane Jovetić Ljuba. Ono što odbrana naglašava jeste činjenica da je nakon ručka optuženi otišao kući u kojoj se nalazio njegov stric Mihajlo, nakon čega je oko 21h krenuo da se nađe sa Perlaš Miroljubom sa kojim je trebao ići za Šipovo. Ovu svoju namjeru optuženi je saopštio još na ručku, što je potvrdio i svjedok Perlaš Miroljub. Slijedeća bitna stvar koju odbrana naglašava u završnom izlaganju jeste činjenica da Pekez (Špire) Mirko nikada nije učestvovao u odvođenju stanovništva iz njihovih kuća. Naime, niko od svjedoka tužilaštva nije tvrdio da je u njihovom odvođenju iz kuća učestvovao ovaj optuženi, a čak i oni svjedoci koji ga znaju kao Špirinog sina, u nastavku svog svjedočenja su bili kontradiktorni, tvrdeći da zapravo ne znaju o kom Pekez Mirku se radi, obzirom da postoje dva čovjeka sa istim imenom i prezimenom, kao što je to bio slučaj sa svjedočenjem Zejne Bajramović. Još jedna činjenica na koju se odbrana osvrće prilikom završnog izlaganja jeste naoružanje lica koja su odvela i stijeljala dio stanovništva Ljoljića I Čerkazovića. Ono što je ovdje značajno jeste, da niko od svjedoka nije pomenuo da je kod nekog od naoružanih lica vidio kraću pušku Thompson, koju je koristio ovaj optuženi. Obzirom na izgled i veličinu takvog oružja, kao i činjenicu da je to neuobičajeno naoružanje, logično je zaključiti da bi bilo primijećeno, naročito ako se ima u vidu da su neki svjedoci poput Mutić Fahrije tvrdili, da su vidjeli, da neko koristi i pendrek. Činjenica je nadalje, da je nakon što se događaj desio ovaj optuženi ostao da radi u policiji, dok to nije slučaj sa ostalom dvojicom optuženih, a što su potvrdili i svjedoci Nedeljko Jandrić i Oparnica Borko. Nadalje se ističe, da je tužilaštvo pri kraju dokaznog postupka uvidjelo da nema niti jedan čvrst dokaz protiv prvooptuženog, pa je pozvalo dodatnog svjedoka Perlaš Miroljuba, koji je samo četiri dana prije svjedočenja na glavnom pretresu dao iskaz Tužilaštvu BiH, a koji zapisnik o saslušanju je odbrana primila par minuta prije početka

glavnog pretresa, a ne par dana prije održavanja glavnog pretresa, kako je to bilo dogovoreno.

U daljem izlaganju odbrana je ukazala na obavezu poštivanja osnovnih načela datih u ZKP-u i međunarodnim dokumentima, a to su: načelo zakonitosti, presumpcije nevinosti i in dubio pro reo, kao i pravo na pravično suđenje pred nezavisnim i nepristrasnim sudom. Ovdje se naglašava da je jedna od neposrednih posljedica pretpostavke nevinosti izričita zakonska odredba prema kojoj se sumnja u pogledu postojanja činjenica, koje čine obilježja bića krivičnog djela, ili o kojima zavisi primjena neke odredbe krivičnog zakonodavstva, rješava presudom na način koji je povoljniji za optuženog. Dakle, navedeno znači da sud mora donijeti oslobađajuću presudu, ne samo kada je dokazana nevinost optuženog, već i onda kada nije dokazana njegova krivnja.

Optuženi Pekez (Špire) Mirko se nakon iznošenja završnih riječi pridružio navodima svog branioca, dodajući pri tome da je sahrana bila u mjestu Sjolovi, zatim da od mjesta gdje je nestalo goriva do stare kuće ima 2km, a od Osoja do Čerkazovića također 2km, pa ističe da se nikako nije mogao vratiti od stare kuće do Sjolova da se dogovori sa Jovom i ostalima oko okupljanja i ubijanja ljudi za tako kratko vrijeme.

Odbrana drugooptuženog Mirka (Mile) Pekeza u svojim završnim riječima također ne spori da se kritični događaj obuhvaćen optužnicom desio na mjestu Draganovac, ali istovremeno naglašava da optužba nije uspjela dokazati učešće ovog optuženog u organiziranoj grupi. Njemu je zapravo Jovo Jandrić naredio da učestvuje u prikupljanju stanovništva radi pretresa, što u tom trenutku nije izgledalo čudno, obzirom da se to svakodnevno dešavalo. Nadalje, ničim nije dokazano da je optuženi znao šta Jovo planira niti šta će učiniti, isto tako ničim nije opovrgnuta činjenica da on nije pucao. Odbrana naglašava i da se, u ovom konkretnom slučaju ne može primjeniti institut saizvršilaštva, već eventualno neki blaži oblik saušesništva kao što je pomaganje. Može se reći da je u ovom konkretnom slučaju zapravo došlo do ekcesa na strani izvršioca za koji ostali saušesnici ne odgovaraju. Također ističe se da je nejasna konstrukcija rafalne pucnjave, navedena u optužnici, obzirom da je u toku postupka utvrđeno da se radilo i o automatskom i poluautomatskom naoružanju. Imajući u vidu sve izneseno odbrana još naglašava da je ovaj optuženi od početka pretresa bio onemogućen da na adekvatan način prati tok suđenja zbog slušnih problema, te zbog toga nije mogao ni adekvatno iskoristiti sva svoja prava.

Dodatni branilac ovog optuženog se priključio ranijem završnom izlaganju, dodajući još da je odbrana insistirala sve vrijeme dokaznog postupka, da se privedu svi koji su učestvovali u počinjenju zločina, pa nije bilo razloga da se izvede trijaža na način da se procesuiraju samo ova tri optužena. Naglašava da se ovdje ne negira učešće drugooptuženog, ali se istovremeno traži od suda da prilikom donošenja konačne odluke cijeni ono što je dokazano a ne šta se pretpostavlja, te da je potrebno pojasniti individualni doprinos svakog optuženog.

Optuženi Pekez (Mile) Mirko se u svojoj završnoj riječi pridružio navodima njegovih branilaca i dodao, da je kritične noći posjedovao oružje Hekler 9mm, a činjenica je da niko od stradalih lica nije povrijeđen municijom tog kalibra.

Branilac trećooptuženog Milorada (Ljupka) Savića je u završnim riječima istakao da iz optužnice nije vidljivo koji su bili individualno određeni zadaci svakog optuženog u počinjenju djela, dok se umjesto toga navode tvrdnje uopštenog karaktera. Tačnije, nije

vidljivo šta se konkretno stavlja na teret optuženom Savić Miloradu, a treba imati na umu da niko od svjedoka nije vidio da ovaj optuženi maltretira nekoga, prisvaja stvari ili puca. Sam optuženi je pred Tužiocem priznao učešće u događaju, ali je dao i obrazloženje na koji način se isti stvarno odigrao. Tužilaštvo je ovdje vidjelo motiv osвете, mada bi se to prije odnosilo na neke druge članove porodice optuženog. Nadalje, na fotografiji koja je uložena kao dokaz odbrane, jasno je uočljivo, da je kritičnog dana optuženi bio u civilnom odjelu, te da je u toku trajanja zadužnog ručka imao određena zaduženja u posluživanju gostiju, dakle nije imao vremena sjediti i pričati sa istima. U odnosu na ovog optuženog ne stoji ni tačka f) člana 173. KZBiH, obzirom da je u toku postupka dokazano da je stvari oduzete od civila prisvojio Jandrić Jovo, a nema dokaza koji bi ukazivali da je ovaj optuženi na bilo koji način učestvovao u pljački. Na kraju odbrana ukazuje na princip vremenskog važenja zakona i u skladu s tim na obavezu primjene blažeg zakona za učinioca, a u konkretnom slučaju radi se o KZSFRJ.

Optuženi Milorad (Ljupka) Savić se u cjelosti pridružio navodima iznesenim u završnim riječima njegovog branioca.

3. Procesne odluke Suda

Odluka o isključenju javnosti

Na ročištu održanom dana 10.03.2008. godine, branilac drugooptuženog Pekez (Mile) Mirka, je iznio prijedlog za isključenje javnosti dok traje davanje iskaza ovog optuženog u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu. Prijedlog je obrazložen činjenicom da bi podaci koje optuženi posjeduje i koje namjerava iznijeti, ukoliko dospiju u javnost mogli ugroziti bezbjednost njegove porodice koja živi na području opštine Jezero. U vezi navedenog Tužilac je istakao da nema potrebe za istim, obzirom da detalji događaja o kojima bi optuženi pričao nisu nepoznati, te da je dosadašnji tok postupka bio javan, pa shodno tome nema objektivnih razloga koji opravdavaju ovakav prijedlog odbrane. Međutim, odbrana je i pored toga naglasila, da optuženi ima namjeru, u okviru svog iskaza, otkriti identitet ostalih osoba, koje su učestvovala u izvršenju krivičnog djela koje se optuženom stavlja na teret. Naime, davanjem iskaza u svojstvu svjedoka, optuženi bi inkriminisao dodatni broj lica koja su njemu lično poznata i koja također borave na području opštine Jezero, pa je opravdano očekivati, da bi ta lica, ukoliko saznaju sa svjedočenje optuženog, mogla ostvariti utjecaj ili prijetnje na članove bliže porodice optuženog, iz kojih razloga je odbrana smatrala opravdanim isključiti javnost za vrijeme svjedočenja ovog optuženog.

Nakon što je saslušao Tužioca i branioca drugooptuženog, sud je na osnovu člana 235. ZKP-a BiH, odlučio da isključi javnost za dio glavnog pretresa koji se odnosi na davanje iskaza drugooptuženog Pekez (Mile) Mirka u svojstvu svjedoka, obzirom da u konkretnom slučaju vijeće smatra da su ispunjeni uslovi iz navedenog člana, kojim je predviđeno da se javnost može isključiti za cijeli ili dio glavnog pretresa, ukoliko je to potrebno radi zaštite osobnog i intimnog života optuženog, i zaštite interesa optuženog kao svjedoka.

Prije svega optuženi Pekez (Mile) Mirko prema tvrdnjama odbrane ima direktne spoznaje o događaju koji je obuhvaćen optužnicom, kao i o osobama koje su učestvovala u istom. Nadalje, ovaj optuženi je na glavnom pretresu jasno izrazio volju da u svojstvu svjedoka iznese sve što mu je poznato o navedenom događaju, kao i da navede imena svih ostalih

učesnika, pod uslovom da se isključi javnost u dijelu koji se odnosi na davanje njegovog iskaza. Sud je imao u vidu da su lica koja optuženi navodi u svom svjedočenju, njemu lično poznata, te da borave na području opštine Jezero, pa bi isti ukoliko saznaju za sadržaj svjedočenja optuženog, u kojem ih direktno inkriminise za učestvovanje u događaju obuhvaćenom optužnicom, imali realnu mogućnost ugroziti sigurnost članova bliže porodice optuženog, čije se prebivalište također nalazi na području opštine Jezero.

Iz naprijed navedenih razloga vijeće je zaključilo da je u konkretnom slučaju, u skladu sa članom 235. ZKPBiH, bilo opravdano isključiti javnost za dio glavnog pretresa koji se odnosi na saslušanje optuženog Pekez (Mile) Mirka u svojstvu svjedoka.

Odluka o odbijanju prijedloga odbrane za izvođenje dodatnih dokaza

Na glavnom pretresu održanom dana 21.03.2008. godine, odbrana prvooptuženog Pekez (Špire) Mirka, u okviru predlaganja dodatnih dokaza odbrane, a kao odgovor na repliku tužioca, predložila je saslušanje Todorčević dr. Rajka u svojstvu svjedoka, koji prijedlog Sud nije uvažio iz razloga što, prema odredbama člana 261. ZKPBiH, odbrana nakon izvođenja dokaza optužbe, kojima se pobijaju navodi odbrane (replike), ima mogućnost predložiti izvođenje dodatnih dokaza (duplike), samo ukoliko je njihov cilj pobijanje replike.

U konkretnom slučaju svjedok je trebao svjedočiti na okolnost vjerodostojnosti uloženg dokaza, i to nalaza i mišljenja ovog doktora, u pogledu zdravstvenog stanja prvooptuženog na dan 17.12.2002. godine, kada se optuženi trebao javiti na poziv u kantonalno tužilaštvo Travnik. Međutim, Sud je mišljenja, da izvođenje ovog dokaza prelazi okvire replike. Osim toga, radi se o dokumentu koji je već ranije uveden kao dokaz, i čiju ocjenu vjerodostojnosti će dati Sud prilikom konačne ocjene dokaza, te u skladu sa tim Sud nije našao da postoji potreba za izvođenjem predloženog dokaza.

Sud je također iz istog razloga odbio i prijedlog odbrane kojim je traženo suočenje svjedoka Jovetić Ljube i Karahodžić Omera, na okolnost razgovora koji se odvijao u kući svjedoka Karahodžić Omera između njega i optuženog Pekez (Špire) Mirka, na okolnosti davanja iskaza ovog svjedoka pred kantonalnim sudom u Travniku, a kojem razgovoru su prisustvovali svjedoci odbrane Jovetić Ljuba i Vukadin Đuro. Sud je i u ovom slučaju našao da ovakav prijedlog ne ulazi u okvire duplike tužioca, zbog čega je u skladu sa članom 261. ZKPBiH i ovaj prijedlog odbijen

Odbrana prvooptuženog je istog dana podnijela prijedlog i za izvođenje vještačenja od strane vještaka- balističara u pogledu vrste municije koja se koristi za naoružanje koje je u inkriminisanom periodu koristio optuženi Mirko (Špire) Pekez. Međutim ovaj prijedlog vijeće nije uvažilo iz razloga što u dosadašnjem toku postupka, u okviru dokaza tužilaštva nije predočen, bilo kakav izvještaj urađen od strane ovlaštenih službenih lica, niti je prilikom vršenja uviđaja, sačinjen nalaz o tome, koja tačno vrsta naoružanja je korištena prilikom strijeljanja civila. Jedini podatak o tome jesu podaci iz Zapisnika istražnog sudije broj: Kri-57/92 od 12.09.1992. godine, iz kojeg se može zaključiti da se radilo o automatskim i poluautomatskim puškama, a što je dosta neprecizno, za izvođenje nekog detaljnog zaključka o vrsti i vanjskom izgledu oružja koje je korišteno u kritičnom događaju. U slučaju da je bio sačinjen nalaz ove vrste, a na temelju čahura pronađenih na

licu mjesta, bilo bi opravdano izvesti predloženi dokaz vještačenjem. Međutim, razmotrivši ranije navedeno, Sud je i ovaj prijedlog odbrane odbio kao nerelevantan za konkretan slučaj.

Također odbrana drugooptuženog Pekez (Mile) Mirka je istog dana podnijela prijedlog za saslušanjem dodatnih svjedoka, koji su bili prisutni prilikom odvijanja kritičnog događaja, međutim, vijeće je odbilo navedeni prijedlog, obzirom da predloženi svjedoci ne bi svjedočili isključivo na okolnosti o kojima je govorio dodatni svjedok tužilaštva, pa bi se saslušavanjem ovih svjedoka izašlo iz zakonskog okvira koji je predviđen članom 261. ZKPBiH.

4. Ocjena dokaza

Nakon što je Sud savjesno i sadržajno ocijenio svaki dokaz pojedinačno i u vezi sa ostalim dokazima, koji su izvedeni na glavnom pretresu, te prethodno analizirajući navode optužbe i odbrane, Sud je utvrdio činjenično stanje kao u izreci iz slijedećih razloga:

Prije svega optuženima se na teret stavlja počinjenje krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stav 1. tačke c) i f) KZBiH koji propisuje:

„Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi ili učini koje od ovih djela:

c) ubijanja, namjerno nanošenje osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (mučenje) , nečovječno postupanje, biološke , medicinske ili druge znanstvene eksperimente, uzimanje tkiva ili organa radi transplatacije, nanošenje velikih patnji ili poveda tjelesnog integriteta ili zdravlja;

f) prisiljavanje na prinudni rad, izgladnjivanje stanovništva, konfiskaciju imovine, pljačkanje imovine stanovništva, protivpravno, samovoljno i vojnim potrebama neopravdano uništavanje ili prisvajanje imovine u velikim razmjerama, uzimanje nezakonite i nesrazmjerno velike kontribucije i rekvizicije, smanjenje vrijednosti domaćenovčane jedinice ili protivzakonito izdavanje novca;

kaznit će se kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora“

Imajući u vidu odredbe navedenog člana, vidljivo je da je za postojanje ovog krivičnog djela neophodno da postoje slijedeći opšti elementi:

- da djelo mora biti učinjeno kršenjem odredbi međunarodnog prava, na način da je počinjenje djela usmjereno protiv civilnog stanovništva, dakle osoba koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobljene za borbu, i koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine.
- da se isto kršenje mora odvijati u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije
- djelo počinioca mora imati vezu (nexus) sa tim ratom, oružanim sukobom ili okupacijom
- počinitelj mora poduzeti radnju izvršenja ovog djela koja se sastoji u činjenju ili naređivanju nekih od radnji alternativno postavljenih u podtačkama ovog člana.

- *Kršenje odredbi međunarodnog prava*

Ovdje treba naglasiti da se osnov inkriminacije ovog krivičnog djela zapravo nalazi u međunarodnim dokumentima i konvencijama. Naime, ovo krivično djelo je blanketnog karaktera, što znači da jedan od elemenata njegovog bića jeste upravo kršenje pravila međunarodnog prava, zbog čega je neminovno potrebno konsultirati odgovarajuće međunarodne konvencije, u konkretnom slučaju odredbe Ženevske konvencije za zaštitu civilnih osoba za vrijeme rata iz 12.08.1949. godine, kao i Dodatni protokol uz Ženevske konvencije iz 1977. godine. Kod krivičnih djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom nije nužno da kršenje blanketnih propisa bude obuhvaćeno sviješću učinioaca, već je dovoljno da njegovo ponašanje objektivno predstavlja kršenje pravila međunarodnog prava, dok se kod poduzimanja konkretnih pojedinačnih radnji izvršenja, mora uzeti u obzir subjektivni odnos počinioca prema djelu. Radnje izvršenja ovog krivičnog djela su, kako je ranije navedeno alternativno postavljene, a optuženima se, u konkretnom slučaju, stavlja na teret preduzimanje radnje izvršenja pod tačkama c) i f) člana 173. KZBiH.

Dakle, povreda pravila međunarodnog prava u smislu ovog blanketnog krivičnog djela predstavlja objektivni uslov kažnjivosti. Tokom postupka Sud je našao da je dokazano, a što će biti predmet narednog izlaganja, da su optuženi Mirko (Špire) Pekez, Mirko (Mile) Pekez i Savić (Ljupka) Milorad, sudjelovanjem u ubijanju, povrijeđivanju tjelesnog integriteta, i pljačkanju imovine stanovništva, postupali suprotno odredbama Ženevske konvencije, kako je to navedeno u optužnom aktu, te su prekršili pravila međunarodnog humanitarnog prava, na način da su postupali protivno odredbama člana 3. i 147. Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine, te suprotno odredbama člana 75. stav 2. Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije iz 1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, koja zabranjuje nasilje nad životom, zdravljem ili fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi.

Odredbe člana 3. Ženevskih konvencija iz 1949. godine, koje se temeljem Anexa 6. Daytonskog mirovnog sporazuma primjenjuju i u Bosni i Hercegovini predviđeno je da:

„U slučaju oružanog sukoba koji nema karakter međunarodnog sukoba i koji izbije na teritoriji jedne od visokih strana ugovornica, svaka od strana u sukobu bit će dužna da primjenjuje bar slijedeće odredbe:

- (1) prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumijevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za brobu uslijed bolesti, rana, lišenja slobode, ili iz kojeg bilo drugog uzroka, postupat će se u svakoj prilici, čovječno bez ikakve nepovoljne diskriminacije zasnovane na rasi, boji kože, vjeri ili uvjerenju, polu, rođenju, ili imovnom stanju, ili bilo kome drugom sličnom mjerilu.*

U tom cilju zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima slijedeći postupci:

a) *povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu, naročito sve vrste ubistava, osakaćenja, svireposti i mučenja.*“

Član 147. Ženevske konvencije definiše slučajeve u kojima će se smatrati da postoji teška povreda odredbi Konvencije, na način da su radnje učinioaca usmjerene upravo protiv lica ili dobara koje se štite Konvencijom, a tu spadaju:

„hotimično ubistvo, mučenje ili nečovječno postupanje, podrazumijevajući tu biološke opite, namjerno prouzrokovanje velikih patnji ili nanošenje ozbiljnih povreda tijelu i zdravlju, nezakonita progonstva i preseljenja, protivzakonita zatvaranja, prisiljavanje zaštićenog lica da služi u oružanim snagama nepijateljske sile ili njegovo lišavanje prava da bude propisno i nepristrasno suđen prema odredbama ove Konvencije, uzimanje talaca, uništavanje i prisvajanje imovine koje nije opravdano vojnim potrebama i koje se vrši u velikom obimu na samovoljan i nedopušten način“.

Takođe, optuženima se stavlja ne teret i kršenje člana 75. stav 2. Dopunskog protokola I uz Ženevske konvencije od 12.08.1949. godine o zaštiti žrtava međunarodnih oružanih sukoba, koji propisuje osnovne garancije:

(2) *slijedeća djela jesu i ostaju zabranjena u svako doba i na svakom mjestu, bilo da su ih učinili civilni i vojni predstavnici:*

(a) *nasilje nad životom, zdravljem, fizičkim ili mentalnim blagostanjem ljudi, naročito:*

(I) *ubistvo*

(II) *mučenje svake vrste, fizičko ili mentalno;*

(III) *tjelesna kazna i*

(IV) *sakaćenje*

(b) *vrijeđanje ljudskog dostojanstva, naročito ponižavajući i degradirajući postupak, primudna porstytucija i svaki oblik nedoličnog napada;...*

Vijeće je u konkretnom slučaju ustanovilo da su optuženi, radnjama za koje su oglašeni krivima postupali sa umišljajem i u odnosu na pravila međunarodnog prava, jer su njihove radnje bile usmjerene na najvažnija zaštićena dobra, a to je život ljudi, pa nema sumnje da su u vrijeme izvršenja krivičnog djela, bili svjesni, da je njihovo postupanje protivpravno u svim pravnim sistemima, zbog čega je nesporno da su optuženi svjesno svojim postupcima prekršili pravila međunarodnog prava. Dakle, povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu , naročito sve vrste ubistva, osakaćenja, svireposti i mučenja su posebno zabranjene prema ovoj kategoriji stanovništva. Stoga, je očigledno da su krivične radnje optuženih, za koje su oglašeni krivima, u potpunosti u suprotnosti sa odredbama međunarodnog prava.

Tumačeći navedene odedbe da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neohodno je ustanoviti i da li je radnja izvršenja bila usmjerena na posebnu kategoriju stanovništva, koja je zaštićena Konvencijom i njenim Protokolom. Ovdje se misli na civilno stanovništvo, u koje spadaju sve osobe koje za vrijeme trajanja oružanog sukoba ne poduzimaju nikakvo učešće u neprijateljstvima, uključujući čak i pripadnike vojnih ili policijskih formacija koji su položili oružje ili lica koja su onesposobljena za borbu.

U konkretnom slučaju lica nad kojima je zločin počinjen, nisu u kritičnom trenutku bili pripadnici niti jedne snage u sukobu, niti su nosili vojna odijela. Naime, iz svjedočenja preživjelih žrtava zločina vidljivo je da su isti izvedeni noću iz svojih domova. Tako svjedok Zobić Nurija, koji je žrtva navedenog zločina, u svom iskazu navodi da je kritičnu večer bio u svojoj kući zajedno sa ženom, dok su djeca već legla da spavaju, te da je njegova žena oko 21.15. sati pogledala kroz prozor i vidjela naoružane vojnike kako ulaze u dvorište, nakon čega ih je Jovo Jandrić pozvao da izađu. Također, nakon što je izveden iz kuće svjedok je prepoznao drugooptuženog Pekez (Mile) Mirka koji je bio u vojnoj maskirnoj uniformi i držao je oružje „kalašnjikov“ upereno u svjedoka, naređujući mu da se vrati u kuću, obuče i krene za njim zajedno sa ženom i djecom. Pored ovog optuženog svjedok je prepoznao još pet lica koji su također bili uniformisani i naoružani, među kojima su se nalazili Simo Savić sin Milorada, Milorad Savić sin Đure i Milorad Tkulja koji nije bio iz njegovog sela.

Svjedok Mutić Fahrija je također žrtva i oštećeni u postupku i on je u okviru svog svjedočenja izjavio da je kritične noći oko 22,00 sata neko pokucao na vrata kuće Karahodžić Omera u kojoj je su se pored svjedoka nalazili još Karahodžić Omer, njegova žena Karahodžić Zerifa i njihov sin Karahodžić Senad, Malkoč Šećo, Karahodžić Ibrahim i otac svjedoka Mutić Ibrahim. Prema navodima Fahrije Mutića, neko je pokucao i tražio da se otvore vrata, nakon čega je vidio drugooptuženog Pekez (Mile) Mirka i Jovu Jandrića sa automatskim puškama. Drugooptuženi je tom prilikom naredio svjedoku da zove oca koje pobjegao, prijeteći pri tome da će ga ubiti ako to ne učini. Tom prilikom je drugooptuženi imao pušku u ruci, a svjedok ističe da su uniformisana lica koje su oni imali priliku viđati u selu uvijek nosila oružje sa sobom, a ne samo te kritične noći. Navedeno je potvrdio i svjedok Karahodžić Omer koji je kritične noći boravio sa ženom i djecom u sobi na spratu ove kuće, dok ga nije pozvao brat sa donjeg sprata, tvrdeći da je došla vojna policija i da traži prozivku. Čuo je da brat govori optuženom Pekezu „pusti ga Pekezu da se obuče“, na što je optuženi naredio da se odmah izlazi. Nakon što je sišao niz stepenice svjedok je vidio Jovu Jandrića i Mirka Pekeza naoružane, a vidio je i da u sobi u kojoj je ranije boravio, nije bilo Muharema Mutića jer je isti pobjegao kroz prozor. Svjedok nije jasno vidio o kojme se Mirku Pekezu radi ali je Sud imajući u vidu iskaze ostalih svjedoka koji se podudaraju, a prvenstveno iskaz Mutić Fahrije zaključio da se radi o drugooptuženom Mirku Pekezu sinu Mile, obzirom da ovaj svjedok nije imao dvojbe u pogledu prepoznavanja ovog optuženog, a bio je prisutan kritične prilike u istoj kući sa Omerom Karahodžićem.

Na okolnosti izvođenja civila iz kuća svjedočila je i svjedokinja Zejna Bajramović koja je preživjela zločin. Ona u svom iskazu datom na glavnom pretresu daje podudaran iskaz sa onim zabilježenim na video-kaseti, koja je uložena kao dokaz tužilaštva, u kojoj se navodi da je kritične noći boravila u kući Balešić Fahre, kada je neko zalupao na vrata zahtjevajući da se otvore. Nakon što su otvorili vrata, vidjela je naoružana lica među kojim je prepoznala Jovu Jandrića i optuženog Mirka Pekeza sina Špire, koji su rekli svjedokinji i ostalim ukućanima da se ne oblače, i da brzo izađu iz kuće, jer ih vode na ispitivanje.

Jasno je iz navedenih iskaza da se ova lica, koja su i sama žrtve zločina, u vrijeme izvođenja iz kuća i dovođenja do mjesta pogubljenja, zajedno sa ostalim članovima porodice i komšijama, mogu svrstati u kategoriju civilnog stanovništva. Naime, sva lica su izvedena iz svojih kuća u noćnom terimnu oko 22h, kada su neki već spavali, dok nekima nije čak bilo

dozvoljeno ni da se propisno obuku, prije nego su bili izvedeni van. Dakle, ova lica ni na koji način nisu bila uključena u borbene aktivnosti, niti su bila naoružana. Svi svjedoci koji su svjedočili na okolnost izvođenja ljudi i njihovog okupljanja na mjestu Osoje nisu izjavili da je bilo ko od izvedenih lica kod sebe imao naoružanje ili dio odjeće koji bi ukazivao na njihovu pripadnost vojnim ili policijskim formacijama. Ove osobe nisu apsolutno bile u mogućnosti da pružaju bilo kakav otpor naoružanim licima, niti su raspolagale bilo kakvim sredstvima odbrane. Osim toga, svi civili su bili muslimanske nacionalnosti i u vrijeme ovog događaja su se nalazili na teritoriji koju su držale snage bosanskih Srba, pa ovo treba sagledavati u odnosu na prirodu krivičnog djela koje se optuženima stavlja na teret, a koje djelo se upravo sastoji u preduzimanju radnji, kojima se krše osnovna ljudska prava i slobode, i to na način, da su ta nehumana postupanja usmjerena protiv civilnog stanovništva, dakle, lica koja za vrijeme oružanog sukoba nisu u situaciji niti u mogućnosti da se bore, a nalaze se na području ratnih djelovanja ili na okupiranoj teritoriji.

Imajući u vidu navedeno, evidentno proizilazi, da je radnja krivičnog djela iz optužnice, za koju je utvrđeno da su je počinili optuženi, upravo bila usmjerena na kršenje pravila međunarodnog prava propisanih Ženevskim konvencijama, u smislu da su radnje poduzete protiv zaštićene kategorije civilnog stanovništva, prema kojima su posebno zabranjene povrede koje se nanose životu i tjelesnom integritetu.

- *Postojanje oružanog sukoba*

Takođe, posebno zakonsko obilježje ovog krivičnog djela čini vrijeme njegovog izvršenja, odnosno djelo se može izvršiti samo za vrijeme rata ili oružanih sukoba.

Prilikom ocjenjivanja postojanja krivičnog djela i krivične odgovornosti optuženih Sud je vodio računa o svim elementima koji čine obilježje bića krivičnog djela za koje se optuženi terete. Pa je tako Sud, u pogledu ovog uslova, tj. postojanja oružanog sukoba, uvidom u dokaze Tužilaštva – Odluka Predsjedništva Republike Bosne i Hercegovine (R BiH) o proglašenju ratnog stanja od 20. juna 1992. godine, utvrdio postojanje oružanog sukoba na teritoriji R BiH, o kojoj činjenici i nije bilo dvojbe u ovom predmetu.

Dakle, nesporno je, da je na teritoriji Bosne i Hercegovine postojao oružani sukob na području opštine Jajce, tačnije u selima Ljoljići i Čerkazovići, koji su obuhvaćeni optužnicom, i to između pripadnika vojske Republike Srpske sa jedne i Armije BiH i HVO-a sa druge strane. O ovoj činjenici Tužiteljstvo je iznijelo određeni broj materijalnih dokaza, koji potvrđuju ove navode, što proizilazi između ostalog iz Redovnog operativnog izvještaja Komande V Korpusa VRS od 23.04.1992. godine, i redovnih borbenih izvještaja Komande I Krajiškog korpusa VRS sačinjenih u periodu od 03.06.1992. - 26.10.1992. godine.

Iako ova činjenica nije bila osporavana tokom postupka, treba istaći da su na okolnost postojanja oružanog sukoba svjedočili i svjedoci optužbe Zobić Nurija, Mutić Fahrija, Bajramović Zejna, Karahodžić Omer, Zobić Subhudin, Oparnica Borko, Nišić Dragan i Savić Pero, kao i svjedoci odbrane Vukadin Đuro i Marić Pero.

Iz iskaza navedenih svjedoka je vidljivo da je prva mobilizacija, na području koje je obuhvaćeno optužnim aktom, počela još krajem 1991. godine, kada su pripadnici teritorijalne odbrane pozivani da zaduže uniforme i naoružanje zbog rata u Hrvatskoj, što su

pripadnici muslimanskog naroda odbijali, pa je to bio jedan od razloga zašto su se razdvojile zajedničke straže, te su počela prva otvaranja vatre na kuće u kojima su živjele muslimanske porodice. Prema iskazu svjedoka Zobić Nurije, koji je u toku rata živio u selu Čerkazovići, gdje je i rođen, prvi napad na selo Ljoljiće počeo 22.03.1992. godine oko 11,00 sati, dok se drugi napad odnosio na selo Čerkazovići u kojem je živio, a koje je udaljeno otprilike 1,5km. Svjedokinja Zejna Bajramović je također potvrdila da su neredi u ovim selima počeli u martu za vrijeme muslimanskog praznika Ramazana, kada se počelo i pucati, i to kako tvrdi i svjedok Mutić Fahrija, uglavnom se pucalo oko kuća, ispočetka iz pješadijskog naoružanja a kasnije i iz minobacača. Svi svjedoci su uglavnom saglasni u tvrdnji da se nakon neuspjele mobilizacije stanovništvo počelo iseljavati iz ovih sela, nakon čega je na tom području ostalo otprilike trideset i jedno lice muslimanske nacionalnosti, a koja lica su se svakoga dana morala javljati na prozivku jednom rezervnom i jednom aktivnom policajcu.

Ustanovljeno je u toku glavnog pretresa i da su u noćnim satima obično dolazili kamioni koji su dovozili vreće sa pijeskom, koje su korištene za pravljenje punktova. U to vrijeme punktovi su se prema tvrdnjama svjedoka Karahodžić Omera, nalazili kod kuće optuženog Pekez (Mile) Mirka, čime su Srbi držali cestu prema Mrkonjić Gradu, dok svjedok Zobić Subhudin također navodi formiranje punktova pored tzv. Reljine kuće, koja se nalazila nasuprot Ljoljića i Čerkazovića, a koji punktovi su kasnije premješteni kod Perućice, i poslije par dana ispod Jezera.

Svjedok optužbe Borko Oparnica, koji je u kritično vrijeme bio aktivni policajac, također je izjavio da je u trećem mjesecu 1992. godine, otvorena vatra iz sela Ljoljići na punkt Crvenih beretki u Stupnoj, nakon čega je on sa svojim komandrom obilazio ta mjesta, provjeravajući sigurnosno stanje. Nakon što je za tim prestala potreba, zbog održavanja javnog reda i bezbjednosti preostalog stanovništva u selima, kojih je bilo otprilike trideset i dvoje, određene su prozivke u 10,00 sati na određenim mjestima u selima, koje su vršili po dva policajca.

O postojanju oružanog sukoba svjedočili su, kako je to već navedeno i svjedoci odbrane i to svjedok Vukadin Đuro koji je izjavio da se sjeća početka ratnih sukoba na području Ljoljića i Čerkazovića, te da je naoružanje dolazilo sa svih strana. U tom periodu su muslimani, koji su imali položaje ispod sela Ljoljići pucali u pravcu Šipova, i to uglavnom po srpskim kućama, zbog čega je određeni broj Srba bio primoran izbjegli u susjednu Srbiju. Također, svjedok odbrane Pero Marić je izjavio da, iako se ne sjeća tačno kako je počeo rat, poznato mu je da je veliki broj Srba pobjegao, jer su muslimani iz Ljoljića otvarali vatru na njihove kuće.

Navedeno je značajno iz razloga što je odredbom člana 173. KZBiH, propisano da ovo krivično djelo, osim što mora biti u vezi sa kršenjem pravila međunarodnog prava, mora biti počinjeno u vrijeme oružanog sukoba. Ovdje treba naglasiti da uslov egzistiranja ovog djela nije vezan za prirodu oružanog sukoba, u smislu da se pravi razlika da li se radi o oružanom sukobu unutrašnjeg ili međunarodnog karaktera, obzirom da i sam član 3. Ženevskih konvencija propisuje da će se odredbe Konvencija primjenjivati i u slučaju oružanog sukoba, koji nema karakter međunarodnog.

- *Veza između djela počinioca i oružanog sukoba*

Razmatranje statusa optuženih u inkriminisanom periodu značajno je sa spekta još jednog uslova neophodnog za egzistenciju ovog krivičnog djela, a to je da djelo počinio mora biti u vezi sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom.

Ono što je ovdje značajno jeste „*da je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinio da počin zločin, njegovu odluku da ga počin, način počinjenja zločina ili cilj sa kojim je počinjen.*“¹ Dakle, Tužilaštvo je u toku glavnog pretresa dokazalo tvrdnju, da su optuženi Mirko (Špire) Pekez i Milorad (Ljupka) Savić u vrijeme počinjenja krivičnog djela bili pripadnici rezervnog sastava policije, dok je Mirko (Mile) Pekez bio pripadnik Vojske RS.

Prije svega ova činjenica proizilazi iz materijalnih dokaza Tužilaštva i to iz Dopisa Stanice javne bezbjednosti Jajce broj: 11-11/01-828/93 od 26.06.1993. godine i Dopisa ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske broj: 02-11347/07 od 18.10.2007. godine u kojem se navodi da je optuženi Pekez (Špire) Mirko bio pripadnik rezervnog sastava policije u periodu od 1992.-1995. godine, a optuženi Savić Milorad do kraja septembra 1992. godine, Optuženi Pekez (Mile) Mirko je bio pripadnik Mrkonjičke brigade Vojske RS-a, od 10.07.1992. godine, što je vidljivo iz Dopisa o vojnoj evidenciji Vojne pošte broj: 7048 od 05.07.1993. godine.

Sud je u toku glavnog pretresa uvidom u navedenu materijalnu dokumentaciju, ali i iskaze pojedinih svjedoka ustanovio, da su prvo i trećooptuženi u inkriminisanom periodu bili u sastavu rezervne policije, dok je drugooptuženi Mirko (Mile) Pekez bio pripadnik Vojske RS. Na ove okolnosti svjedočili su svjedok tužilaštva Borko Oparnica, Nišić Dragan, Ždrnja Dragan, Jandrić Nedeljko, Radić Vlajko i Perlaš Miroljub.

Svjedok optužbe Borko Oparnica koji je u kritičnom periodu bio aktivni policajac na području MZ Jezero, kojoj su pripadala sela Ljoljići i Čerkazovići, je u svom iskazu na glavnom pretresu izjavio da su mu optuženi Pekez (Špire) Mirko i Savić Milorad lično poznati i da su u kritičnom periodu bili pripadnici rezervnog sastava policije, te su kao takvi dužili naoružanje, koje su uvijek nosili sa sobom. Također, svjedok Nišić Dragan koji je bio pripadnik rezervnog sastava policije tokom 1992. godine, i svjedok Ždrnja Dragan koji je u vrijeme događaja bio načelnik obavještajnog organa 30, divizije, su izjavili da se u mjestu Jezero nalazilo sjedište aktivne policije, te da je u svakodneve poslove policije na tom području bio aktivno uključen i rezervni sastav policije, koji su imali iste nadležnosti kao i redovna policija te su dužili i uniformu i naoružanje.

Detaljniji prikaz ustrojstva policije u ovom periodu dao je svjedok Nedeljko Jandrić koji je u kritičnom periodu bio načelnik policijske stanice u Bravnicama, koji je izjavio da je stanica bila organizovana na način da je imala svog komandira, načelnika i pomoćnika, kao i odjeljenje veze i krim službu. Svjedok je na punktu u Bravnicama imao dvije grupe, jedna je bila pod komandom Jove Prole u kasarni u Kamenicama, a druga je bilo stanično odjeljenje Bravnice koju je vodio Nišić Dragan. Optuženi Pekez (Špire) Mirko je bio raspoređen na poslovima policajca a kasnije na poslovima veze, što je potvrdio i optuženi Pekez (Špire) Mirko na pretresu 29.02.2008. godine, kada je dao iskaz u svojstvu svjedoka,

¹ *Tužilac protiv Kunarca i drugih*, predmet broj: IT-96-23 & IT-96-23/1-A presuda 12.06.2002. godine, stav 58.

u kojem je istakao, da je krajem 5 mjeseca 1992. godine iz vojske prešao u rezervni sastav policije SJB Jajce gdje je bio do 1995. godine, s tim što je krajem 1992. godine, bio raspoređen na poslove veziste. U to vrijeme imao je vojnu uniformu i naoružanje koje je dužio iz vojske, a radilo se o puški Thompson.

Ovu činjenicu potvrdio je i dodatni svjedok odbrane Jović Goran, koji je izjavio da je tokom rata bio u rezervnom sastavu policije u Bravnicama kao i Pekez (Špire) Mirko kojeg je prepoznao u sudnici. Isti je također potvrdio da je naoružanje rezervnog sastava bilo raznovrsno, od poluautomatskih pušaka, do papovki, a koliko je njemu poznato optuženi Pekez je imao oružje koji svjedok nije viđao u bivšoj JNA i koje oružje je ovaj optuženi stalno nosio sa sobom. Svjedok Rodić Dragan je također izjavio da optužeo Pekez (Špire) Mirka lično poznaje i da je ovaj bio u rezervnom sastavu policije, dok je svjedok u to vrijeme bio vozač komandanta 1. lake Šipovačke brigade. Također, je svjedočio da je oružje koje je ovaj optuženi dužio tokom cijelog rata bilo strane proizvodnje, te je bilo upečatljivo jer se nije radilo o naoružanju koje je viđao za vrijeme služenja vojnog roka u bivšoj JNA. U odnosu na organizaciju policije u ovom periodu svjedočili su i Radić Vlajko koji je 1992. godine obavljao poslove zamjenika komandira policijske stanice osnovane u Bravnicama, kao i dodatni svjedok tužilaštva Perlaš Miroljub koji je 1992. godine bio u civilnoj policiji i koji je u tom svojstvu dužio automatsku pušku, koje naoružanje su imali uglavnom i ostali rezervni policajci. Ovaj svjedok najbolje poznaje Pekez (Špire) Mirka sa kojim je do kraja rata bio u sastavu rezervne policije, ali poznato mu je da je u tom sastavu bio i Savić Milorad.

Na osnovu ranije izloženog, Sud je zasnovao svoj zaključak da su optuženi u vrijeme učinjenja zločina bili pripadnici rezervnog sastava policije, dok je optuženi Pekez (Mile) Mirko bio pripadnik Vojske RS. Zatim iz izjava svjedoka koji su u to vrijeme obnašali rukovodeće pozicije u policijskim strukturama, kao što je to slučaj sa svjedokom Jandrić Nedeljkom, proizilazi da su svi pripadnici policije bili naoružani i uniformisani s tim da to nije bilo jednoobrazno, pa su neki imali plave uniforme rezervnog sastava, neki oficirske dok su neki samo imali navučene maskirne uniforme sa kapuljačom. U svakom slučaju, čak i kada se radilo o samo jednom odjevnom predmetu, on je bio korišten na način, kojim se nesumnjivo ukazivalo na pripadnost vojsci ili u konkretnom slučaju policiji. Imajući u vidu navedeno, nesumnjivo proizilazi, da su optuženi u ovom predmetu, bili angažovani u vrijeme oružanih sukoba kao pripadnici rezervnog sastava policije, dok je drugooptuženi bio pripadnik Vojske RS. Činjenica je da su se njihove aktivnosti uglavnom odnosile na dežurstva na formiranim punktovima ili vršenje prozivki stanovništva po selima, međutim činjenica je i da su prema potrebi bili angažovani za vojne operacije kao što je slučaj sa optuženim Savić Miloradom, koji je u jednom periodu tokom 1992. godine, bio prebačen u kasarnu Kamenice pod komandu Jove Prole, u trenutku planiranja vojnih operacija za oslobodjenje Jajca. Također o zadacima policije u vrijeme oružanog sukoba dovoljno govori i naredba general- majora Momira Talića od 19.06.1992. godine, u kojoj se navodi da se jedinice policije mogu upotrijebiti izuzetno i za prijeku potrebu držanja i ojačanja fronta do pristizanja jedinica vojske, pa se iz iznesenog dokaza Tužilaštva može zaključiti, da su isti bili tehnički osposobljeni, dakle i naoružani i uniformisani, kako bi po potrebi mogli izvršavati zadatke ove prirode.

Sud je također u odnosu na ovu okolnost cijenio i iskaze preživjelih žrtava zločina, i to svjedoka Zobić Nurije, Mutić Fahrije, Karahodžić Omera, a iz kojih proizilazi da su, u

vrijeme kada se odigrao kritični događaj, lica koja su izvršila zločin, bila obučena u šarena maslinasta odijela, te su bila naoružana uglavnom naoružanjem koje je dužila bivša JNA. Odbrana prvooptuženog je osporavala iskaze pojedinih svjedoka tvrdeći da niko od njih, kritične noći, među naoružanim licima, nije primjetio lice koje je bilo naoružano puškom Thompson, američke proizvodnje, koja je vrlo karakteristična i lako prepoznatljiva u odnosu na naoružanje koje je dužila bivša JNA i koje su imali ostali pripadnici aktivnog i rezervnog sastava policije. Međutim, Sud je poklonio vjeru svjedocima iz razloga što se radilo o kasnim noćnim satima, kada je vidljivost smanjena, a civili su u tom trenutku bili uspaničeni i preplašeni, pa je sasvim razumljivo zaključiti, da je njihova moć zapažanja takvih detalja bila smanjena. Međutim, svjedok Mutić Fahrija, u svom iskazu eksplicitno tvrdi, da je kritične noći, mogao jasno vidjeti, da je optuženi Mirko (Špire) Pekez bio naoružan puškom koja se ne može svrstati u naoružanje koje je dužila bivša JNA, a koje naoružanje je prepoznatljivo za svjedoka, pa mu je iz tog razloga bila upečatljiva. Također, treba imati na umu da se iskazi ovih svjedoka slažu u pogledu činjenice, da su lica koja su ih odvela na mjesto strijeljanja, bila uniformisana i naoružana, te u konkretnom slučaju civilna lica nisu mogla, niti su bila dužna precizno odrediti kojom vrstom naoružanja je bilo zaduženo svako pojedinačno naoružano lice, niti je to u datom trenutku, obzirom na način i vrijeme u kojem se događaj odvijao, bilo moguće ustanoviti.

Ova lica su dakle, zahvaljujući svom statusu za vrijeme oružanog sukoba imala odgovarajuća zaduženja, i naoružanje koje su redovno nosili sa sobom, te ih je stanovništvo i prepoznavalo kao pripadnike rezervnog sastava policije ili vojne policije, kojoj su se u utvrđenim terminima javljali na prozivke.

U svakom slučaju, za postojanje krivičnog djela je bitno da su ova lica zahvaljujući postojanju oružanog sukoba, bili angažovani u policijskim i vojnim strukturama novoformirane države Srpske Republike BiH, te su zahvaljujući tako dobijenom statusu bili u mogućnosti stvoriti strah kod civilnog stanovništva, tačnije bili su u mogućnosti da iskorištavanjem svojih pozicija u policijskim strukturama, primoraju ta ista lica, da bez opiranja, slijede njihove naloge, što su i učinili u konkretnom slučaju, kada su kritične noći odveli preostalo civilno stanovništvo na mjesto strjeljanja Draganovac (zv. Tisovac), pod izgovorom da samo „idu na razmjenu u Bravnice“ ili „na razgovor“, a kojem prisilnom odvođenju se navedena lica nisu ni mogla opirati.

- *Slijedeći uslov koji mora biti ispunjen za postojanje navedenog krivičnog djela jeste da je počinilac preduzeo radnju naređivanja ili činjenja kao radnju izvršenja krivičnog djela*

U konkretnom slučaju Sud je našao na temelju izvedenih dokaza u toku postupka, da su optuženi, kao saizvršioc, učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu ubijanja i pljačkanja civilnog stanovništva muslimanske nacionalnosti iz sela Ljoljići i Čerkazovići kako je to ranije navedeno. Svi saizvršioc su u okviru udruženog zločinačkog plana bili svjesni njegove krajnje namjere ili cilja, ili im isti nije mogao ostati nepoznat. Sud je imajući u vidu način na koji se događaj odvijao, došao do zaključka da, sve i da optuženi u prvo vrijeme nisu znali za stvarnu namjeru okupljanja civila, mogli su kasnije, prema svim okolnostima događaja, predvidjeti stvarni cilj, a to je ubijanje preostalog muslimanskog stanovništva iz Ljoljića i Čerkazovića. Nesumnjivo je međutim, tokom postupka utvrđeno,

da su optuženi i pored toga, ipak prećutno pristali na krajnji ishod i posljedicu, te su svaki svojim radnjama doprinjeli da se taj isti zločinački cilj sprovede u djelo.

Prije svega, optuženi Mirko (Mile) Pekez je aktivno učestvovao u radnji izvršenja i pljačkanja i ubijanja civilnog stanovništva, što nesumnjivo proizilazi iz iskaza preživjelih žrtava, dok su ostala dvojica optuženih svojim učešćem u prikupljanju stanovništva, te obezbjeđenja njihovog odvođenja na mjesto strijeljanja, na odlučujući način doprinjeli realizaciji zločinačkog plana. U konkretnom slučaju optuženi nisu morali fizički učiniti djelo ubistva i pljačkanja da bi snosili odgovornost. Dovoljno je bilo da su voljno učestvovali u aspektu zajedničkog plana, da su bili u poziciji da pruže pomoć radi ostvarivanja svog cilja, i da su namjeravali takav ishod.

Naime, u toku postupka odbrana nije osporavala činjenicu da se navedeni događaj desio 10.09.1992. godine, na lokalitetu Draganovac, kako je to navedeno u optužnici. Osim toga, detaljan opis mjesta događaja dat je u Zapisniku istražnog sudije Osnovnog suda u Mrkonjić Gradu, Gajić Bogdana, broj: Kri-57/92 od 12.09.1992. godine, u kojem je navedeno da se događaj obuhvaćen optužnicom desio upravo navedenog datuma u mjestu Čerkazovići kod Jezera- opština Jajce, na lokalitetu Draganovac, za koje mjesto se još koristi naziv „Tisovac“, i to na parceli čiji je vlasnik Savić Pero sin Milana, koji je ove navode potvrdio i prilikom davanja iskaza u svojstvu svjedoka. U navedenom Zapisniku je detaljno prikazan opis mjesta događaja, kao i stradalih civila, pa se tako između ostalog ističe, da je tačno mjesto stradanja vododerina, koja se nalazi na pomenutoj parceli, koja je krivudavog i nepravilnog oblika, čije su pojedine strane veće i strmije, obrasle travom i niskim rastinjem. U usjeku – vododerini su pronađeni leševi jedni pored drugih, i jedni preko drugih. Osim opisivanja stanja u kojem su pronađena tijela stradalih lica, navodi se, i da se uz samu obalu vododerine, na travi i zemlji, nalaze lokve zgrušane krvi u rasponu 7-8- metara. Na tom mjestu vide se: dva komada vještačke vilice, dijelovi mozga, dio kosti, a ispred tih tragova leže veće koncentracije čahura. Kasnije se konstatuje da se radi o 66 komada čahura kalibra 7,62mm, za automatsku i poluautomatsku pušku. Na travi su također nađena i tri prazna okvira za municiju od poluautomatske puške, dok je na mjestu gdje su lica lišena života trava ugažena i povaljana. Vanjski pregled svih ubijenih lica obavio je dr. Todorčević Rajko, specijalista opšte medicine iz Šipova.

Na ovu okolnost iskaze su dali i svjedok optužbe Borko Oparnica, koji je u to vrijeme bio aktivni policajac i obavljao je prozivke po selima. O događaju je čuo od kolega, koji su tvrdili da se u selima Čerkazovići i Ljoljići niko od muslimanskog stanovništva nije odazvao prozivci, osim par žena. Svjedok je nakon toga poslan da obezbjeđuje lice mjesta do dolaska ekipe za uviđaj, i isti je na pomenutom mjestu vidio krv po travi, leševe, kojih je bilo između 21-22. Vidio ih je u manjoj jarugi koju je nanijela voda. Svjedok je takođe izjavio da su mu poznata lica koja su pobijena, jer ih je često viđao na prozivkama, a osim toga do rata je radio kao policajac u SP Jajce koja je pokrivala područje MZ Jezero, kojoj pripadaju sela Ljoljići i Čerkazovići, pa mu je dobro poznat teren, kao i stanovništvo, jer je na tom području obnašao dužnost policajca nekih 13-14 godina.

Takođe, svjedok optužbe Nišić Dragan, koji je u vrijeme događaja 1992. godine primljen za pripadnika SJB Jajce, izjavio je, da ga je nakon kritičnog događaja pozvao načelnik policije u Bravnicama Jandrić Nedeljko, koji mu je rekao da odgodi svoje poslove i da mu pomogne. Prilikom razgovora Jandrić Nedeljko je prema tvrdnjama svjedoka bio uzbuđen,

izgubljen i uspaničen i rekao je da su pobijeni neki civili. Obzirom da svjedok nije poznavao ljude u Jajcu, aktivni policajci Oparnica Borko i Rađen Đuro su ga takođe obavijestili da je ubijen veći broj civila muslimanske nacionalnosti, te da trebaju otići na lice mjesta, i utvrditi ko je to počinio. Nakon dolaska na mjesto događaja svjedok opisuje prizor koji je zatekao, opisujući ga kao stravičan, jer su civili ležali jedni preko drugih a okolo se nalazilo jako puno čahura. Na isti način lice mjesta opisuje i svjedok Ždrnja Dragan koji je u toku rata radio u jedinici 30. pješadijske divizije. Ovaj svjedok ne zna tačan datum, ali mu je poznato da je neko javio u operativni centar njegove divizije, da se strijeljanje civila dogodilo, nakon čega je on na poziv komande takođe otišao na lice mjesta provjeriti ima li preživjelih. Dolaskom na lokalitet Draganovac svjedok je zatekao oko 20 ljudi, mrtvih civila. Obzirom da odbrana nije sporila činjenicu da se događaj desio, vijeće se ukratko osvrnulo na opis lica mjesta, nakon učinjenja krivičnog djela.

Odvođenje civila iz sela Čerkazovići

Svi svjedoci koji su preživjeli strijeljanje su saglasni u tvrdnji da je izvođenje iz kuća i prisilno odvođenje počelo nakon završetka zadušnog ručka, u periodu između 21-21.30h. Svjedok Zobić Nurija je te noći bio u kući sa ženom i djecom oko 21.15.h Njegova žena je pogledala kroz prozor i vidjela naoružana lica kako ulaze u dvorište. Nakon toga, Jandrić Jovo je pozvao svjedoka da izađe vani i kaže kako se preziva, pa je svjedok izašao bos. Ispred kuće je tada vidio Pekez Mirka sina Miće, pod kojim imenom je poznavao njegovog oca i vidio je oružje koje je držao upereno u njega, misli da se radi o tipu oružja *Kalašnjikov*. Svjedok je prilikom saslušavanja u svojstvu svjedoka ovog optuženog prepoznao u sudnici. Nakon što je izašao bos, optuženi mu je rekao da se vrati u kuću, da se obuče i povede ženu i djecu sa sobom. Tom prilikom je vidio i kako Jandrić Jovo udara ostale osobe koje su njegove komšije i koje su takođe bile izvedene iz kuća. Nakon što je drugi put izašao iz kuće vidio je Savić Milorada sina Đure, Savić Simu sina Mile, Trkulja Milorada, a bilo je i još nekih lica koje nije odmah prepoznao. Kasnije, je na mjesečini mogao vidjeti i Pekez Mirka sina Špire. Prilikom izvođenja mogao je vidjeti i komšije Muju Bajramovića, Latifa Bajramovića, Zejnu Bajramović, Mustafu Bajramovića i njegovog sina Irhada, Balešić Fahru, Dervišu Mutić i njenu kćerku Tinku, Đulu Zobić i njenog unuka Adnana, Ekremu Bajramović i njene sinove Sabahudina i Mustafu, zatim Fatu Balošić. Od članova porodice svjedoka tu su bili prisutni njegovi sinovi Asmer i Adis, supruga Fikreta i sestra Fikreta. Lica koja su ih izvela su imala maskirne uniforme, te oružje koje svjedok prepoznaje kao snajpere i kalašnjikove. Nakon što su izvedeni lica su bila opkoljena od strane naoružanih vojnika i to na način, da su civili bili poredani u kolonu po dvoje, dok su naoružana lica bila raspoređena ispred, sa strana i na začelju te kolone. Nakon toga kolona se uputila u pravcu mjesta Osoje gdje se nalazi raskrsnica puteva za sela Ljoljići i Čerkazovići. Dok su se kretali prema tom mjestu naoružana lica su udarala pojedine osobe, konkretno Ekremu, koja se nalazila s njim u koloni dok je optuženi Pekez (Mile) Mirko sve vrijeme držao cijev puške uperenu u glavu svjedoka.

Nakon što su došli na mjesto Osoje, naređeno im je da sjednu, dok se grupa od 6-7 naoružanih lica, uputila u selo Ljoljiće, te su se za pola sata vratili sa licima Karahodžić Omerom, njegovom ženom Zarifom i njegovim sinom Senadom, zatim Malkoč Šećom, dok se ne sjeća da li je tom prilikom doveden i Mutić Fahrija, iako ga je uvijek viđao na prozirkama. Na mjestu Osoje je vidio i optuženog Savić Milorada sina Ljupka, koji ih je čekao sa ostalim komšijama i bio je obučen u šarenu uniformu kao i ostala lica koja su ih

izvodila. Svjedok je pojasnio da su postojale dvije grupe koje su okupljale stanovništvo. U jednoj su bili Jandrić Jovo i Pekez (Mile) Mirko i to je grupa koja je došla kod svjedoka na vrata, međutim njegova kuća se nalazi kod bunara i zadnja je u selu, tako da je druga grupa u kojoj je bio Savić Milorad vjerovatno izvodila ljude iz drugih kuća, ali je siguran u tvrdnji da su se obje grupe srele na raskrsnici Osoje, gdje je on prvi put vidio trećeoptuženog.

Svjedokinja Bajramović Zejna je takođe svjedočila na okolnost odvođenja civila iz sela Čerkazovići pa je tako u svom iskazu datom na glavnom pretresu takođe potvrdila da je odvođenje počelo u noćnim satima na dan sahrane poginulom vojniku Savić Rade. Ona se te kritične noći nalazila u kući Balošić Fahre, kada je neko zalupao na vrata govoreći „izlazite, otvarajte vrata!“, na što je svjedokinja otvorila i tom prilikom ugledala supruga, sina, Mutić Nedžiba, njegovu ženu, Mustafu Bajramovića i njegovog sina. Tom prilikom je takođe prepoznala Jovu Jandrića i osobu za koju misli da je Pekez (Špire) Mirko, kojeg nije mogla prepoznati u sudnici, ali kategorički tvrdi da joj je poznato da postoje dva Mirka Pekeza, a Špirinog sina je prepoznala kritične noći, jer je bio na svadbi njenog sina, i spavao je u njenoj kući. U izjavi koju je dala 1994. godine, a koja je preslušavana na glavnom pretresu, svjedokinja je izjavila da su tu noć bili prisutni „svi Pekezi- Mićini obojica i onaj odozgo“. U ovoj izjavi je takođe rekla da im je prilikom izvođenja rečeno da se ne oblače i da brzo krenu jer ih vode na ispitivanje. Tom prilikom je njenom sinu naredeno da ponese Fahru kod koje je svjedokinja boravila, i koja je kritične prilike od straha izgubila svijest. Kolona je započela kretanje prema kući Nurke Zobića u čijoj se blizini nalazi raskrsnica Osoje, kojom prilikom su ih naoružana lica udarala, a nju lično je Jovo Jandrić udario kundakom puške. Svjedokinja je vidjela da su na raskršću sjedili okupljeni civila iz sela Čerkazovići, koje su čuvali naoružani ljudi. Tada je primjetila da je Jovo naredio nekim licima da odu po stanovništvo u selo Ljoljići, pa su grupe stanovništva iz ova dva sela kasnije bile okupljene na raskrsnici Osoje, gdje su se zadržali oko sat vremena. Svjedokinja je prepoznala komšije iz Ljoljića između ostalog Zarifu, Omera, Šeću i Fahriju, te je vidjela da su iste tukli putem dok su dolazili na mjesto Osoje. Tu je čula kako Pekez i Jovo govore „znate li da ćemo vas sve pobiti!“ nakon čega je neko odgovorio „pobijte“ te su isti na to rekli „nećemo, odvešćemo vas gore u komandu u Bravnice“, međutim odvedeni su na mjesto Tisovac gdje se strijeljanje i desilo. Odbrana je osporavala iskaz ove svjedokinje tvrdeći da je ista prilikom davanja izjave 1994. godine, izjavila kako je teži bolesnik, pa je odbrana ukazivala na ovu činjenicu, navodeći pri tom da njeno svjedočenje ne može dovesti do zaključka da je na mjestu događaja bio prisutan i optuženi Pekez (Špire) Mirko. Međutim, imajući u vidu da se njeni iskazi ne razlikuju u znatnoj mjeri, zatim, da je od izvršenja djela prošlo više od 15 godina, opravdano je zaključiti, da je njeno sjećanje bilo kvalitetnije 1994. godine, dakle, dvije godine nakon događaja, kada je kategorički tvrdila da su događaju prisustvovali „svi Pekezi, Mićina obojica i onaj odozgo“. Svjedokinja nije mogla precizno opisati optužene, niti ih prepoznati u sudnici, ali je to za očekivati, obzirom na raspon vremena koji je prošao od događaja o kojem svjedoči, a i optuženi su se značajno promijenili od 1992. godine do danas, zbog čega je sud ovom svjedoku ipak poklonio vjeru.

Odvođenje civila iz sela Ljoljići

Činjenicu da su civila odvođeni iz sela Čerkazovići i Ljoljići, te da su svi okupljeni na mjestu Osoje potvrdio je optuženi Pekez (Mile) Mirko, koji je prilikom davanja iskaza u

svojevremeno svjedoka, rekao da je nakon dolaska na mjesto Osoje, Jovo Jandrić naredio njemu, Savić Miloradu sinu Ljupka, i još trojici naoružanih lica, da odu dovesti muslimansko stanovništvo koje zateknu u selu Ljoljići, na mjesto Osoje gdje su naoružana lica stajala sa civilima koje su priveli iz sela Čerkazovići. Sud je poklonio vjeru iskazu optuženog u dijelu u kojem eksplicitno nabroja lica koja su učestvovala u izvršenju zločina, pri čemu je optuženi Pekez (Mile) Mirko, direktno inkriminirao optuženog Savić (Ljupka) Milorada, stavljajući ga na mjesto i u vrijeme počinjenja zločina, iznoseći precizno detalje njegovog učešća u navedenom događaju. Ovaj optuženi je također bio kategoričan u tvrdnjama da u počinjenju djela nije učestvovao optuženi Pekez (Špire) Mirko, međutim, vijeće u tom dijelu nije poklonilo vjeru iskazu ovog optuženog, obzirom da svi ostali dokazi izvedeni na glavnom pretresu nesumnjivo ukazuju, da je i optuženi Pekez (Špire) Mirko, bio učesnik u okupljanju i odvođenju civila na mjesto strijeljanja radi egzekucije.

Na ovu okolnost odvođenja civila iz mjesta Ljoljići svjedočio je Mutić Fahrija koji je također preživio stjeljanje. Prije svega ovaj svjedok lično poznaje i optužene kao i ostala lica koja su tu noć učestvovala u odvođenju civila i navodi ih poimenično. Naime, kritične noći boravio je u kući Karahodžić Omera koja se nalazi u Ljoljićima zajedno sa svojim ocem Mutić Muharemom, Malkoč Šećom i Karahodžić Ibrahimom. U kući su pored Omera bili prisutni i njegova žena Zerifa i njegov sin Senad. Oko 22h navečer neko je pokucao na vrata i tražio da se otvore. Kada je svjedok otvorio vrata ugledao je Pekez (Mile) Mirka i Jovu Jandrića sa automatskim puškama. U tom trenutku njegov otac i Karahodžić Omer su iskočili kroz prozor, nakon čega se čula pucnjava i kuća je nedugo nakon toga bila opkoljena. Iz kuće su ih izveli Jovo i Pekez sin Mile, i jedno vrijeme su stajali tu kod Omerove kuće. Na tom mjestu je optuženi Pekez (Mile) Mirko iz puške koju je nosio ispalio par hitaca u zrak kojom prilikom nikoga nije ozlijedio. Tu im je Jandrić Jovo rekao da ih vode u Bravnice na razmjenu, pa su svjedok i ostali okupljeni civili misli da je to zaista u pitanju. Dalje na putu su ih dočekali dva sina od Savić Ljupka i to osoba koju on poznaje pod nadimkom Mićo i drugi kojeg su zvali Pajo. Svjedok je ove navode potvrdio i u unakrsnom ispitivanju od strane odbrane Savić Milorada, gdje je kategorički tvrdio da je prepoznao ovog optuženog prilikom izvođenja iz kuće Omera Karahodžića.

Nakon toga su zvali Omera da se vrati, prijetivši pri tome da će mu ubiti ženu i sina ako to ne učini, te se on bos vratio. Svjedok je nedaleko od mjesta gdje su stajali prepoznao još Jovetić Blagoja i Marić Zorana. Nakon što je kolona započela kretanje svjedoku je lično optuženi Pekez sin Mile naredio da zove oca koji je pobjegao, prijetivši da će ga ubiti, međutim otac svjedoka se nije pojavio. Napominje, da je te prilike optuženi bio naoružan, kao i svi ostali, koji su izvodili civile iz kuća. Kolona je nastavila kretanje i prošli su pored kuće Jovetić Blagoja, te su se uputili prema mjestu zvanom Osoje. Tom prilikom naoružana lica su putem tukla Omera i Šeću, koliko je svjedok mogao vidjeti tukli su ih optuženi Pekez sin Mile i Jovo Jandrić. Blagoja Jovetić je prijetio svjedoku prislanjajući mu cijev puške uz potiljak, dok su naoružana lica koja su bila na začelju kolone naizmjenično tukla civile na kraju kolone puškama, nogama i pendrekom, pri čemu naglašava da je primjetio da optuženi Pekez sin Mile ima pendrek. Prije dolaska na mjesto Osoje prošli su i pored kuće optuženog Pekez Mirka sina Špire, kojeg je svjedok vidio na raskrsnici Osoje, s tim da ga nakon toga nije primjetio među licima koja vodila civile na Draganovac.

Svjedok Karahodžić Omer koji je bio u istoj kući sa ovim svjedokom u svemu potvrđuje njegove navode, tvrdeći da je kritične noći bio sa ženom i sinom u sobi na spratu, te ga je brat pozvao tvrdeći da je došla vojna policija i da traži prozivku. Takođe je čuo da njegov

brat govori „pusti ga Pekezu da se obuče“ na što je Mirko odgovorio samo „izlazi“. Nakon što je sišao niz stepenice vidio je naoružane Jovu Jandrića, i Mirka Pekeza, te je vidio da je u sobi u kojoj je boravio Mutić Fahrija otvoren prozor, pa je iskočio kroz njega, nakon čega je Jovo potrčao za njim. Svjedok je jedno vrijeme bio sakriven i čuo je Jovu koji je pitao „Simo ima li ga“, misleći pri tome vjerovatno na Simu Savića, na što je je taj neko odgovorio da nije vidio svjedoka. Nakon što se svjedok vratio, Jovo mu se obratio riječima „kuda bježiš“ i te mu je opsovao „majku ustašku“, nakon čega su svjedoka udarili sajlom od čega mu je počela teći krv. Tom prilikom je zatekao svog brata, ženu i dijete, malkoč Šeću i Mutić Fahriju, kojem je Pekez govorio „zovi Fahrija oca, sve će vam on glave zamijeniti“ Međutim, njegov otac se nije pojavio i oni su nastavili kretanje prema mjestu Osoje, gdje im je naređeno da se zaustave pa je svjedok primjetio određeni broj civila, koji su takođe dovedeni na to mjesto. Ovaj svjedok nije bio decidan u svom svjedočenju u pogledu činjenice kojeg od optuženih Pekeza je vidio tu noć na vratima, međutim sud je imao u vidu svjedočenje Mutić Fahrije koje je u svemu podudarno sa iskazom ovog svjedoka, što je veoma značajno jer su se ova dva svjedoka nalazila u istoj kući u vrijeme izvođenja, pa imajući u vidu da je svjedok Mutić Fahrija, bez sumnje prepoznao optuženog Pekeza (Mile) Mirka u sudnici, kao osobu koja je kritične noći došla naoružana u kuću, sud je poklonio vjeru ovim svjedocima na okolnost njihovog odvođenja iz sela Ljoljići i sakupljanja na mjestu Osoje, kao i u pogledu činjenice koji optuženi su tom prilikom bili prisutni. Ovdje treba naglasiti da u iznošenju svoje odbrane u istrazi optuženi Savić nije osporavao svoje prisustvo kritičnom događaju, samo je dovodio u pitanje aktivno učešće u istom.

Pljačkanje civila

Nakon navedenog okupljanja na mjestu Osoje svi svjedoci su saglasni u izjavama da su zajedno bili povedeni prema mjestu Draganovac ili kako ga neki nazivaju „Tisovac“, misleći pri tome na isti lokalitet. Pa tako svi tvrde da su se kretali u koloni, dok su se naoružana lica kretala naprijed, sa strana i na začelju kolone. Detaljnije kretanje civila dao je svjedok Mutić Fahrija koji je rekao da su u koloni bili raspoređeni dva po dva, te da nisu smjeli gledati lijevo niti desno. Neposredno prije dolaska na lokalitet Draganovac, kolona se zaustavila na livadi Pere Savića, koja se nalazi u neposrednoj blizini mjesta strijeljanja, i tu je Jandrić Jovo naredio da se u jaknu koju je prethodno skinuo Pekez (Mile) Mirko, i koja je položena na travu, stave sve dragocjenosti, koje su civili imali kod sebe, dok su ostala naoružana lica stajala sa strane sa uperenim puškama. Prema tvrdnjama svjedoka Zobić Nurije, Jandrić Jovo i Pekez Mirko sin Mile su pokupili predate stvari, među kojima se nalazio neki sat i zlato i to su stavili u torbu, koje navode je svjedok potvrdio i u unakrsnom ispitivanju. Na ovu okolnost svjedočili su i Omer Karahodžić i Zejna Bajramović, te su njihovi iskazi u tom pravcu podudrani sa iskazima ranije navedenih svjedoka.

Nesporno je utvrđeno da su ovom prilikom bila prisutna i sva naoružana lica koja su učestvovala u odvođenju civila. Svjedoci su prvenstveno prepoznali optuženog Mirka (Mile) Pekeza, koji je u jednom trenutku čak pitao „ko ima cigara“ pri čemu je opsovao „majku balijsku“, na što je neko iz grupe tih lica odgovorio „šta će ti Mirko cigare“. Sud je svoj zaključak o prisustvu i učešću druge dvojice optuženih izveo i na osnovu njihovog učešća u izvođenju civila iz domova, kao i na osnovu činjenice da su bili prisutni na na raskrsnici Osoje, te su zajedno sa grupom naoružanih lica nastavili dalje kretanje prema mjestu Draganovac. Sud je također cijenio činjenicu da su se civili kretali u kolni dva po dva, te da se nisu smjeli osvrtni i gledati u naoružana lica, a preglednost je dodatno bila

smanjena i činjenicom da je određeni broj naoružanih lica, išao na začelju kolone, pa je civilima bilo gotovo nemoguće da vide sve učesnike. Osim toga radi se o kasnim noćnim satima, kada je vidljivost sama po sebi veoma smanjena. Svoje prisustvo ovom događaju potvrdio je i sam optuženi Pekez Mirko sin Mile, koji je prilikom svjedočenja rekao da je po naredbi Jove Jandrića, skinuo jaknu, te položio istu na travu, kako bi civili u nju mogli staviti dragocjenosti koje imaju kod sebe, negirajući pri tome da su bilo kakve dragocjenosti bile zaista i predate, jer je on vidio samo ključve i jedan džepni sat. Međutim, sat je spominjao i svjedok Mutić Fahrija, s tim da navodi da se pored toga u jakni nalazilo i zlato, koje stvari su uzeli optuženi Pekez (Mile) i Jandrić Jovo, pa je sud u ovom pogledu dao veću dokaznu snagu iskazu svjedoka Mutić Fahrije, obzirom da je iskaz optuženog cijenjen u kontekstu njegove odbrane i nastojanja izbjegavanja krivične odgovornosti za ovu radnju. Činjenica je da niko od svjedoka nije eksplicitno i nesporno ukazao da je nakon raskrsnice Osoje vidio da su optuženi Pekez (Špire) Mirko i Savić Milorad, bili prisutni prilikom oduzimanja dragocjenosti od civila, ali svi potvrđuju da je ista grupa ljudi koja ih je odvodila iz domova, tom prilikom stajala sa strane držeći upereno oružje u lica, dok su polagala stvari na jaknu, a niti jedan od svjedoka nije rekao, da je eventualno neko od naoružanih lica, koje je vidio na raskrsnici Osoje, napustio grupu, i otišao u drugom pravcu, dok se stanovništvo zaputilo u pravcu Draganovca, pa je razumno zaključiti, da su sva lica koja su učestvovala u okupljanju i odvođenju civila na mjesto Osoje, kasnije nastavila putanju prema mjestu strijeljanja, te su bila prisutna prilikom oduzimanja stvari od civila, sve vrijeme sa znanjem i namjerom da izvrše ubistvo ovih civila Muslimana.

Svi optuženi su svojim prisustvom pljačkanju civila ispunili uslov predviđen tačkom f) stav 1. člana 173. KZBiH, sa tim da je optuženi Pekez (Mile) Mirko direktno poduzeo radnju izvršenja, dok su ostali radnjama obezbjeđenja, i prijetnjom uperanim oružjem, na odlučujući način primorali civile da postupe prema naredbi Jove Jandrića i predaju dragocjenosti koje su imali u tom trenutku kod sebe.

Strijeljanje civila

Svi svjedoci su također saglasni da su nakon ovog događaja nastavili kretanje u koloni prema mjestu Tisovac gdje se desilo strijeljanje.

Svjedok Zobić Nuriya u svom iskazu tvrdi da su na nekih 100 metara od mjesta gdje su trebali pobiti civile, naoružana lica počela udarati civile, među ostalima Đulu i Adnana, te je na 100 m od vododerine, odnosno jarka koji se nalazi na tom mjestu, i koji je dubok otprilike 3,5-4m, Jovo Jandrić civilima naredio da se poredaju uz ivicu tog jarka, leđima okrenutim naoružanim licima, dok je drugima uputio naredbu „komandir Srpske republike naređuje da se repetiraju puške“, nakon koje komande je počelo pucanje. Svjedok je nakon toga pao u jarak, i kada je nakon pola sata došao svijesti, osjetio je nešto „mlako na desnoj nozi“ tada je shvatio da je ranjen. Tom prilikom je čuo i Muju Bajramovića koji je samo jednom jauknuo i nakon toga je sve utihnulo. Bajramović Mustafa je bio ranjen u uho, došao je do svjedoka, podigao ga i krenuli su kroz šumu. Sutradan ujutru svjedok je došao do kuće Marić Jove i kuće Devića gdje mu je ukazana pomoć i gdje je vidio Fatimu Karahodžić, suprugu Omera Karahodžića. Kasnije su doveli i Zejnu Bajramović koju su pronašli u žbunju u nekoj bari i koja je bila ranjena u stomak. Nakon izvjesnog vremena došla su dva policajca koji su obično vršili prozivke stanovništva, to su bili Pero i Đuro Rađen i svjedok ih je čuo kako govore da je im je Jovo Jandrić prenio da nemaju šta

prozivati jer su ostali pobijeni. Nakon što ih je svjedok zamolio da odu na lice mjesta provjeriti da li ima preživjelih, isti su otišli i vratili se sa Omerom Karahodžićem tvrdeći da niko osim njega nije preživio. Omer je bio ranjen u nogu i kasnije su svi preživjeli bili prebačeni u dom zdravlja Šipovo a kasnije u bolnicu u Banja Luku.

Svjedok Mutić Fahrija također na identičan način opisuje postrojavanje civila uz jarak na mjestu Tisovac, po naredbi Jove Jandrića, nakon čega je uslijedila pucnjava. Svjedoku se činilo da se radilo o rafalnoj paljbi, iz automatskih pušaka, kojom prilikom svjedok nije zadobio povrede jer je njegov rođak, koji je bio pogođen, pao preko njega i zajedno su pali u jarak. U tom trenutku svjedok je primjetio da Bajramović Mustafa nije bio mrtav, nakon čega na ivicu jarka dolazi optuženi Pekez (Mile) Mirko, repetira oružje i ispaljuje još jedan metak u njega. Čuo je tom prilikom, kako se naoružana lica dogovoraaju o tome da li ima potrebe da po civilima koji leže u jarku ispale još jedan metak u svaku osobu, na što su neki odgovarali da nema potrebe jer su vjerovatno svi mrtvi. Kada su se odmakli nekih 50 do 100 metara od tog mjesta ispalili su još jedan rafal i nakon toga je sve utihnulo. I ovaj svjedok je čuo Muju Bajramovića koji je bio ranjen, i koji je spominjao Jovu, pitajući ima li ko da ga ubije da se ne pati. To je malo slušao i onda se uputio prema selu. Obzirom da je smatrao da se ne treba odmah vratiti u selo, čekao je iznad kuće da svane. Nekih pet dana je boravio u šumi i onda su mu Pavle Marić i njegova kćerka Dušanka pružili pomoć te su ga smjestili u kuću. Tu je dao izjavu osobi koja je po činu bila major, ali mu nije poznato kako se zvao. Tom prilikom je čuo da su ranjeni i preživjeli Omer Karahodžić i Zejna Bajramović, Zobić Nuriya i Mustafa Bajramović sin Šemse, te da su prebačeni u ambulantu u Šipovo, a kasnije u Banja Luku. Prilikom izjašnjavanja na glavnom pretresu u pogledu prepoznavanja lica koja su bila prisutna strijeljanju svjedok se izjasnio da prepoznaje optuženog Pekez (Mile) Mirka, tvrdeći da je on bio glavni, za optuženog Pekez (Špire) Mirka zna da je stajao jednom s njima, te je prepoznao i optuženog Savić Milorada, ali naglašava da se slabo sjeća tih momaka zbog vremenskog perioda koji je protekao od kritičnog događaja.

Svjedokinja Bajramović Zejna je također na identičan način opisala ovaj događaj u iskazu datom na glavnom pretresu kao i u iskazu datom 1994. godine, koja je tada navela da je u trenutku kada su poredani uz ivicu provalije mogla jasno vidjeti Jovu Jandrića i da je on prvi zapucao. Pucao je u njenog sina i muža. Nakon pucnjave svi su popadali u jarak osim svjedokinje koja se sama bacila u namjeri da se ubije, ali je ostala nepovrijeđena. Legla je ispod Zarifinog sina koji je jaukao i tada je čula Jovu kako govori „hajdemo ih sada klati!“. Nakon toga su pucali još jednom po civilima u jami, kojom prilikom je i ona ranjena, a ne može se tačno izjasniti ko je pucao. Njen muž je govorio „Jovo vrati se i zakolji me da se ne patim“. Svjedokinja je kasnije vidjela preživjele Omera Karahodžića, Nuriju Zobića i Ekremnog sina kako bježe, međutim ona zbog zadobijenih povreda nije bila u stanju odmah krenuti. Ostala je tu još jedno vrijeme, te je nakon što je njen muž preminuo, izašla iz provalije, sjedila na ivici oko dva sata i zatim se zaputila putem kojim su ih doveli. Došla je do jedne njive gdje je zaspala, kasnije se kod kuće Savića umivala jer je bila sva krvava i tu se napila vode. Te prilike je ugledala dva policajca koji su je prepoznali govoreći „eno Mujine žene, živa je“ pa joj je pružena pomoć, nakon čega je zajedno sa ostalim preživjelim, prebačena u dom zdravlja Šipovo.

Svjedok Karahodžić Omer navedeni događaj također opisuje na isti način. Ovaj svjedok je nakon pucnjave za koju koristi izraz (čitav plotun) pao u jarak i pretvarao se da je mrtav. Tada je čuo da neko govori „Mirko otvori rafal jedan jak“ što je kako svjedok pretpostavlja

upravo on i uradio, te se začuo zvuk paljbe nakon čega su dva metka pogodila svjedoka u nogu, a jedan u rebra. Svjedok također tvrdi da ga je Mirko (Mile) udario kundakom u glavu gledajući da li je živ, i tom prilikom je čuo kako neki od naoružanih lica govore da treba još pucati dok drugi odgovaraju da nema potrebe za tim, i da se ne troši municija. Nakon što su naoružana lica otišla, svjedok je ostao jedno vrijeme ležati u jarku, tada je čuo Zejnu koja je dozivala muža i sina, na što je svjedok opomenuo da bude tiša jer bi se mogli vratiti i pobiti ove koji su preživjeli. Čuo je i da neko od ranjenih govori „Jovo ranio si me!“ u zoru je svjedok izašao iz jarka osjećajući velike bolove u nozi. Pred mrak je vidio neka kola ali se nije smio javiti dok nije vidio da ide policajac Boro Oparnica koji mu je pružio pomoć, i kojom prilikom mu je svjedok odgovarajući na pitanje ko ih je pobio, odgovorio da je siguran za Pekez (Mile) Mirka i Jandrić Jovu, dok za ostale nije siguran. Odveden je u Dom zdravlja Šipovo, gdje mu je ukazana ljekarska pomoć, nakon čega je prebačen u bolnicu u Banja Luci.

Udruženi zločinački poduhvat

Da bi se ovaj institut mogao primjeniti u konkretnom slučaju i da bi se optuženi smatrali odogovornima za direktno ili indirektno učešće u jednom udruženom zločinačkom poslu, neophodno je da su izvršili djela koja su bitno pomogla ili znatno doprinjela ostvarivanju ciljeva poduhvata, pri čemu je svaki učesnik morao biti svjestan da njegova djela, ili propusti omogućuju zločine, koji se čine u sklopu tog poduhvata. Također, da bi se utvrdila njihova krivična odgovornost, potrebno je i postojanje svijesti i znanje da se čini zločin, kao i da postoji svjesno učešće u tom zločinu, na način kojim se bitno pomaže ili olakšava činjenje zločina. Vijeće je imajući u vidu navedeno zaključilo, da su optuženi, svojim učešćem, ali i samim svojim prisustvom počinjenju navedenog krivičnog djela, doprinjeli njegovom izvršenju. Sve navedeno proizilazi iz iskaza salušanih svjedoka koji su preživjeli strijeljanje, kao i iz iskaza drugih svjedoka i materijalnih dokaza iznesenih na glavnom pretresu.

Doktrinu zajedničkog zločinačkog cilja eksplicitno priznaje član 29.² Krivičnog zakona BiH. Tekst člana 29. formuliše zajedničku krivičnu odgovornost: ako dvije ili više osoba zajedno djeluju prilikom izvršenja zločina, svaka od njih je individualno odgovorna za zločin. Iako zajedničko izvršenje ili saizvršilaštvo obuhvata i objektivni element, odnosno učešće ili doprinos izvršenju zločina, i subjektivni element, odnosno dogovor između saizvršilaca, tj. postojanje zajedničkog plana ili cilja, ono što je ključno za saizvršilaštvo jeste saradnja u okviru zajedničkog plana.³ Svaki saizvršilac je odgovoran za cijelo krivično djelo počinjeno u okviru zajedničkog plana.

Sud BiH je već zauzeo jedinstven pristup prilikom tumačenja objektivnih i subjektivnih elemenata saizvršilaštva⁴. Prema sudskoj praksi ovog Suda, za to je potrebno preduzimanje radnje kojom se na „odlučujući način doprinosi“ izvršenju krivičnog djela, bez koje djelo ne

² Član 29. glasi: “Ako više osoba, učestvovanjem u učinjenju krivičnog djela ili preduzimajući što drugo čime se na odlučujući način doprinosi učinjenju krivičnog djela, zajednički učine krivično djelo, svaka od njih kazniće se kaznom propisanom za to krivično djelo”.

³ *Tužilac protiv Papića*, drugostepena presuda od 6.12.2007. godine, predmet broj X-KZ-06/270, stav 12; *Tužilac protiv Bektaševića*, prvostepena presuda od 10.1.2007. godine, predmet broj X-K-06/190, stav 60 (potvrđena nakon žalbe).

⁴ Isto.

bi moglo biti ni počinjeno na način na koji je počinjeno, ali nije neophodno da dogovor u vezi sa radnjom izvršenja bude unaprijed postignut. Zajednički plan se može ostvariti prešutno ili bez prethodne pripreme, a zaključak o njegovom postojanju se može izvesti iz činjenice da više osoba djeluje zajedno kako bi provele zajednički zločinački plan.⁵

Osim KZ BiH i citiranih predmeta, koncept odgovornosti za učešće u zajedničkom zločinačkom planu je značajno razvijen u sudskoj praksi međunarodnih sudova gdje je poznat kao doktrina udruženog zločinačkog poduhvata⁶. Svaka osoba koja doprinosi zločinu koji je počinila grupa osoba prilikom izvršenja zajedničkog zločinačkog cilja je krivično odgovorna.⁷ I pored nedostatka dokaza da je on lično pucao na žrtve, Žalbeno vijeće MKSJ-a je Tadića proglasilo krivim za ubistva na osnovu koncepta zajedničke krivične odgovornosti. Iako se nije znalo lično ko je pucao, Žalbeno vijeće je donijelo ovakvu osudu jer je Tadić bio naoružani pripadnik naoružane grupe koja je imala namjeru da učestvuje i učestvovala je u ubistvima.

Sudska praksa MKSJ-a je formulisala različite kategorije udruženog zločinačkog poduhvata, od kojih bi svaka mogla činiti osnov za krivičnu odgovornost u skladu sa Statutom MKSJ-a.⁸ Glavna razlika među ovim kategorijama jeste da li je zločin za koji se osoba tereti obuhvaćen predmetom zajedničkog zločinačkog plana ili ne. Stoga, ako je zločin za koji se osoba tereti *obuhvaćen* predmetom zajedničkog zločinačkog poduhvata, počinioci moraju djelovati u skladu sa zajedničkom zamisli i imati istu zločinačku namjeru.⁹ Čak i ako zločin za koji se osoba tereti *izlazi izvan okvira* predmeta udruženog zločinačkog poduhvata, učesnik postaje odgovoran za prirodna i predvidljiva krivična djela ostalih učesnika¹⁰; optuženi je kriv ukoliko je razumno mogao predvidjeti da bi drugi učesnici u zajedničkom planu mogli uzeti učešća u ovim zločinačkim radnjama.¹¹

Naime svi svjedoci saslušani na glavnom pretresu nisu sporili činjenicu da se događaj obuhvaćen optužnicom, desio na dan sahrane vojniku Savić Radi, koji je bio stric optuženog Savić Milorada, i koji je prema izjavama svjedoka, stradao negdje na Goljoj planini gdje se nalazila linija razgraničenja strana u sukobu. Navedenoj sahrani nisu prisustvovala lica muslimanske nacionalnosti, koja su u vrijeme oružanog sukoba ostali boraviti na području opštine Jezero, tačnije u selima Ljoljići i Čerkazovići.

Prema iskazu svjedoka Savić Pere, on je na zadušni ručak koji se održavao poslije sahrane došao negdje oko 12h, kojem ručku su prisustvovali skoro svi stanovnici sela srpske

⁵ Isto.

⁶ Relevantan član prema BiH domaćem pravu jeste član 180. stav 1. KZ BIH koji glasi: "Osoba koja planira, pokrene, naredi, učini ili podstrekava ili pomaže u planiranju, pripremanju ili učinjenju krivičnih djela individualno je odgovorna za to krivično djelo. Član 7. stav 1. Statuta MKSJ-a glasi "Osoba koja je planirala, poticala, naredila, počinila ili na drugi način pomogla i podržala planiranje, pripremu ili izvršenje nekog od krivičnih djela navedenih u članovima od 2 do 5 ovog Statuta snosi individualnu odgovornost za to krivično djelo".

⁷ *Tužilac protiv Tadića*, Žalbeno vijeće, stav 183, predmet broj IT-94-1-A od 15. jula 1999. godine

⁸ Isto, stav 195

⁹ Isto, stav 196

¹⁰ Isto, stav 204

¹¹ *Tužilac protiv Krstića*, predmet broj IT-98-33-T, prvostepena presuda od 2. augusta 2001. godine, stav 613.

nacionalnosti. Konkretno, ručku su prisustvovali Jandrić Jovo, Pekez (Špire) Mirko, Savić Simo sin Sime, Savić Milorad sin Ljupka, Savić Milorad sin Đure, dok za Pekez (Mile) Mirka nije siguran, ali misli da je bio. Međutim, u svom svjedočenju na glavnom pretresu sa kojeg je bila isključena javnost, ovaj optuženi je potvrdio svoje prisustvo na zadušnom ručku.

Dok je prisustvovao ručku svjedok je mogao čuti prepirku između lica koja su bila prisutna. Jandrić Jovo je govorio o postojanju nekog plana i o tome kako muslimane treba otjerati iz sela, te da treba osvetiti smrt poginulog vojnika Savić Rade. Svjedok je i na glavnom pretresu i u iskazu datom u istrazi opisivao ovaj događaj na identičan način, tvrdeći da je Jandrić Jovo govorio kako muslimane treba likvidirati, pri čemu se obraćao svima koji su bili prisutni na ručku, tako da ga je svjedok, kao i ostali, mogao jasno čuti. Nakon što se zajedno sa nekim drugim starijim komšijama usprotivio tome, posvađali su se i svjedok je nedugo nakon toga otišao kući.

Svoje prisustvo zadušnom ručku dakle, nisu osporavali niti optuženi Pekez (Mile) Mirko niti Pekez (Špire) Mirko, koji su saslušavani u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu, a optuženi Savić Milorad također ne spori prisustvo navedenoj sahrani, jer se i sama njegova odbrana poziva na činjenicu da je taj dan bio u civilnom odjelu i da je kao nećak poginulog vojnika imao izvjesna zaduženja tokom održavanja zadušnog ručka. Također optuženi ne spore da su na ručku bili do samog kraja, a obzirom da tom prilikom Jandrić Jovo veoma glasno iznosio svoj zločinački plan, opravdano je zaključiti da on i njegov plan da prikupi i pobije civile Muslimane nikako nisu mogli ostati nepoznati optuženima.

Vijeće je na osnovu iznesenog zaključio da Jandrić Jovo jeste inicijator zločinačkog plana, koji se sastojao u likvidiranju preostalog muslimanskog civilnog stanovništva iz sela Ljoljići i Čerkazovići, sa ciljem da se osveti smrt poginulog srpskog vojnika, kako je on tom prilikom i istakao. U prilog ovoj tvrdnji, ide i činjenica da je upravo svjedok Savić Pero izjavio, kako smatra, da je razlog osveta, a obzirom na lokaciju na kojoj se desilo strijeljanje civila, koja prema njegovom mišljenju nije nasumično izabrana. Ovo iz razloga što mu je pokojni otac pričao da se upravo na tom mjestu Draganovac, u II Svjetskom ratu, desilo strijeljanje Srba od strane Ustaša, kojom prilikom je ubijena 21 osoba, dok su neke preživjele.

Vijeće je na osnovu iskaza svih saslušanih svjedoka na glavnom pretresu nesporno zaključilo da se inkriminirani događaj odvijao na način kako je to navedeo u izreci ove presude, te da su optuženi Pekez Mirko sin Špire, Pekez Mirko sin Mile i Savić Milorad sin Ljupka, u okviru udruženog zločinačkog poduhvata, zajedno sa organiziranom grupom naoružanih lica, koju je organizovao Jandrić Jovo, učestvovali u počinjenju zločina kao saizvršioc, na način da su poduzimanjem pojedinačnih radnji, na odlučujući način doprinjeli izvršenju krivičnog djela. Za optuženog Mirka Pekeza sina Mile nesporno je utvrđeno, da je direktno poduzeo radnju izvršenja pljačkanja i ubijanja civila, zajedno sa Jandrić Jovom, dok su ostala dvojica optuženih svojim učešćem u prikupljanju civilnog stanovništva i barem obezbjeđenja njihovog odvođenja na mjesto strijeljanja, na odlučujući način doprinjeli ostvarenju djela, ako već nisu i sami učestvovali u strijeljanjima.

U konkretnom slučaju sud je nakon provedenih dokaza, utvrdio da se događaj odvijao u presudnoj mjeri na način kako to optužnica navodi, s tim da je u izreci presude sud koristio formulaciju da je civilima, nakon dolaska do vododerine na mjestu Draganovac, naređeno

da se poredaju, ne navodeći pri tome konkretnu osobu koja je izdala naređenje, obzirom da se to, u toku postupka, nije moglo sa sigurnošću utvrditi, iako svjedok Zobić Nuriya ukazuje da je čuo da naredbu izdaje Jovo Jandrić. Također, u toku postupka je nesporno utvrđeno da je nakon naređenja da se civili poredaju uz ivicu provalije, uslijedila paljba iz automatskog i poluautomatskog naoružanja, pa je iz tih razloga sud u izreci izostavio formulaciju rafalna paljba. Ovo je učinjeno iz razloga, što se ovaj pojam vezuje za pucanje iz automatskog oružja, a iz Zapisnika o uviđaju, kako je ranije navedeno, na mjestu događaja su pronađena tri prazna okvira i od poluautomatske puške, iz koje se hici ispaljuju pojedinačno. Iz ovih razloga nije se nije mogla prihvatiti formulacija iz optužnice, da se radilo isključivo o rafalnoj paljbi. Činjenica jeste, da je većina saslušanih svjedoka zaista prilikom opisivanja događaja koristila ovaj termin, ali to je opravdano, obzirom da je prilikom pucnjave iz većeg broja automatskih pušaka, veoma teško razaznati kada su ispaljeni pojedinačni hici iz poluautomatskog naoružanja. Sud izmjenom ovih činjenica smatra, da u konačnici, nije narušen objektivni identitet optužbe i presude.

U toku postupka dakle, nesumnjivo je utvrđeno, da su optuženi kao saizvršioc, učestvovali u udruženom zločinačkom poduhvatu ubijanja i pljačkanja civilnog stanovništva muslimanske nacionalnosti iz sela Ljoljići i Čerkazovići kako je to ranije navedeno. Grupu je organizovao Jandrić Jovo, koji je još na zadušnom ručku poslije sahrane poginulog vojnika Rade Savića pozivao sve prisutne da idu „likvidirati muslimane“ sa ciljem osvete pogibije ovog vojnika. Svi saizvršioc su u okviru udruženog zločinačkog plana bili svjesni njegove krajnje namjere ili cilja, ili im isti nije mogao ostati nepoznat. Naime, pored njegovih izjava na zadušnom ručku, stvarne namjere Jandrić Jove, kao vođe grupe naoružanih lica mogle su se vidjeti i iz njegovog ponašanja prema izvedenim civilima, gdje je on bio inicijator u fizičkom i psihičkom maltretiranju i zlostavljanju civila prilikom njihovog okupljanja, kojom prilikom je i jedno od naoružanih lica, kojeg je svjedok Zobić Nuriya prepoznao kao Trkulja Milorada, na pitanje sina ovog svjedoka „babo kada ćemo spavati?“ odgovorio „uspavaćemo vas dok ostali dođu“, misleći pri tome da će ih lišiti života, a koju izjavu je mogao čuti i optuženi Milorad Savić jer je prema tvrdnjama ovog svjedoka bio tu prisutan.

Dakle, sve i da optuženi u prvo vrijeme nisu znali za stvarnu namjeru okupljanja civila, mogli su kasnije, prema svim okolnostima, predvidjeti stvarni cilj, a to je ubijanje preostalog muslimanskog stanovništva iz Ljoljića i Čerkazovića, kako je to Jovo i predložio. Nesumnjivo je da su optuženi i pored toga ipak prećutno pristali na krajnji ishod i posljedicu, te su svaki svojim radnjama, doprinjeli da se taj isti zločinački cilj sprovede u djelo.

Učešće optuženih proizilazi i iz iskaza službenih ovlaštenih osoba koje su u kritično vrijeme bile upoznate sa istragom koja se vodila protiv njih, a vezano za stradanje civila na mjestu Tisovac. Prije svega radi se o svjedoku Jandrić Nedeljku, koji je u kritično vrijeme bio načelnik policijske stanice u Bravnicama, i koji tvrdi da je iz zabilješki koje je pročitao, a koje su se odnosile na lica koja su učestvovala u strijeljanju civila, mogao vidjeti da se spominju Pekez (Mile) Mirko, Jandrić Jovo i Savić Milorad, pri čemu je svjedok rekao da su mu isti lično poznati i prepoznao je dvojicu optuženih u sudnici. O učešću optuženog Pekez Mirka sina Špire nije u to vrijeme imao podataka. Isti odgovor dao je i svjedok odbrane Jovo Prole, koji je u to vrijeme bio komandir milicije u Bravnicama. Vezano za rasvjetljavanje događaja i učešća optuženih, nije imao konkretna zaduženja, ali ga je sa svim

detaljima upoznao Jandrić Nedeljko. Svjedok je sa učesnicima Jandrić Jovom, Pekez Mirkom sinom Mile, Pekez Mirkom sinom Špire i Savić Miloradom obavio razgovor u policijskoj stanici u Bravnicama, kojom prilikom mu je Jovo Jandrić rekao „ništa me ne pitaj ovaj mali nije učestvovao“ pokazujući pri tome rukom na optuženog Pekez (Špire) Mirka. Poznato mu je također da nakon događaja Pekez Mirko i Savić Milorad nisu ostali u sastavu policije, dok je Mirko sin Špire ostao raditi. U unakrsnom ispitivanju ovaj svjedok je istakao da koliko je njemu poznato krivična prijava, koja je podignuta kao rezultat istrage o navedenom događaju nije obuhvatala optuženog Pekez (Špire) Mirka. Zamjenik komandira milicije u Bravnicama, svjedok Radić Vlajko je također o navedenom događaju saznao od načelnika Jandrić Nedeljka. U to vrijeme oni nisu imali svoju krim službu, pa je svjedoku preneseno da obavijesti jednog pripadnika rezervnog sastava i to Savić Miću, kojeg prepoznaje u sudnici, da se javi u ministarstvo odbrane.

Nesporno je dakle utvrđeno u toku postupka učešće optuženog Pekez (Mile) Mirka, i navedenom događaju, kao i učešće optuženog Savić Milorada, kojeg su svjedoci također prepoznali prilikom odvođenja iz domova i dovođenja na mjesto Draganovac. Također, u zapisniku o ispitivanju osumnjičenog Savić Milorada, od 30.10.2007. godine, koji je odbrana uložila kao dokaz, nesumnjivo proizilazi da je kritične noći nakon zadušnog ručka, Milorad Savić sin Đure došao po ovog optuženog i pozvao ga da krene sa njim, što je optuženi i učinio. Krenuli su prema selu Čerkazovići gdje je vidio i ostatak poznatih lica, između ostalih i Pekez Mirka sina Mile i Jandrić Jovu. Nije siguran u pogledu broja lica koja su se okupila, misli da ih je bilo između 8-10, što je upravo broj koji su procijenile i preživjele žrtve strijeljanja. Također, optuženi Pekez (Mile) Mirko, je jasno rekao u svom svjedočenju da je optuženi Savić Milorad bio član grupe koja je učestvovala u navedenom događaju, od samog početka, a isti je zajedno sa njim, a po naredbi Jove Jandrića učestvovao u odvođenju civila iz sela Ljoljići, što optuženi Savić Milorad u svom iskazu od 30.10.2007. godine i ne spori. U iskazu je ovaj optuženi također potvrdio, da se stijeljanje civila desilo na mjestu zvanom Draganovac, te da je bio prisutan tome. Odbrana optuženog je tokom pretresa tvrdila da je Savić Milorad u kritično vrijeme kod sebe imao pištolj kalibra 7,62. zv. Tetejac, čime su nastojali dokazati da ovaj optuženi nije pucao u civile, obzirom da su na mjestu nesreće nađene čahure automatske i poluautomatske municije, ali isto tako nisu osporavali činjenicu da je optuženi bio pripadnik SJB Jajce, te je dužio automatsko naoružanje. Ovo je značajno iz razloga što je tokom postupka nesumnjivo utvrđeno da su policajci dužili uglavnom automatsko i poluautomatsko naoružanje, koje su uvijek nosili sa sobom. Međutim, u konkretnom slučaju krivična odgovornost ovog optuženog i ne zavisi od vrste oružja koje je posjedovao kritične prilike. Ona se zasniva na njegovom učešću u kritičnom događaju, te nije vezana ni za samu činjenicu pucanja u postrojene civile, pa je vijeće zaključilo da nije od presudne važnosti vrsta naoružanja koju je optuženi imao kod sebe, ako je već nesporna činjenica da je bio naoružan i prisutan strijeljanju civila. U svakom slučaju to je okolnost koju je sud cijenio prilikom odmjeravanja kazne, nakon što je bez sumnje ustanovio da je ovaj optuženi krivično odgovoran za počinjenje zločina koje mu je stavljeno na teret. Prema iskazu optuženog Milorada Savića, nakon događaja na mjestu Draganovac, grupa se vratila u selo, a optuženi tvrdi, da je tada, u selu, vidio optuženog Pekez (Špire) Mirka, koji je u toku postupka svoju odbranu upravo zasnivao na činjenici da je u tom periodu već bio u Šipovu.

O učešću prvooptuženog u navedenom događaju sud je zaključio na temelju iznesenih dokaza u toku postupka, a naročito na temelju različitosti njegovog iskaza datog u toku

istrage, i svjedočenja na glavnom pretresu, te njihove nekonzistentnosti, sa iskazima drugih svjedoka, koji su trebali svjedočiti na okolnost njegovog prisustva u Šipovu kritične noći.

Naime, odbrana ovog optuženog je od početka slijedila koncepciju događaja iznesenih u završnim riječima, gdje je suština bila kreiranje alibija optuženog i to na način da je isti kritične noći oko 22h bio u Šipovu sa svjedokom Jović Goranom, sa kojim je tu noć bio u kafani na ulazu u Šipovo, koja je prema tvrdnjama ovog svjedoka poznatija kao „Kuća Prole“, i kojom prilikom je optuženi rekao ovom svjedoku da ima rezervisano spavanje.

Međutim, optuženi u toku iznošenja odbrane nije bio precizan u tvrdnji na koji način, i da li je zaista u kritično vrijeme bio u Šipovu, a što je vidljivo iz slijedećeg. Naime, u iskazu datom na zapisnik sačinjen u Tužilaštvu, ovaj optuženi je izjavio, da je u Šipovo otišao naveče u periodu oko 20h, gdje je bio sa svojim prijateljem Perlaš Miroljubom, te se u Šipovu zadržao do narednog dana. Ovaj svjedok koji je od početka trebao potvrditi alibi optuženog, nije pozvan od strane odbrane, kako bi potvrdio navedenu okolnost, već je isti bio pozvan kao svjedok optužbe, pa je na glavnom pretresu jasno izjavio, da je nakon sahrane i zadušnog ručka, sa svojim bratom, i optuženim Pekez (Špire) Mirkom krenuo za Šipovo, oko 21h. Međutim, negdje na udaljenosti 3-4km nestalo je goriva, pa se optuženi ponudio da ga donese iz svoje kuće. Nakon što je otišao, tu noć se optuženi nije vratio, a gorivo je ujutru oko 5h, donio njegov brat, rekavši da se Mirko više neće vraćati, tako da svjedok Perlaš Miroljub negira, da je kritične noći bio sa Mirkom u Šipovu, kako je optuženi to prvobitno tvrdio.

Nakon saslušanja svjedoka Perlaš Miroljuba, u iskazu koji je dao na glavnom pretresu u svojstvu svjedoka, dana 29.02.2008. godine, optuženi Mirko (Špire) Pekez, daje drugačiji prikaz događaja u odnosu i na svoj iskaz dat u Tužilaštvu, ali i u odnosu na iskaz koji je dao svjedok Perlaš. Naime, optuženi nije osporavao svoje prisustvo na zadušnom ručku poslije sahrane Savić Radi, tvrdeći da je tamo došao sa svjedokom Perlaš Miroljubom. Međutim, kako on tvrdi, sa sahrane nije krenuo sa svjedokom, već je krenuo sam, prema svojoj kući, pred mrak, gdje je odspavao i oko 21h je krenuo prema Šipovu kod svoje djevojke. Na mjestu Osoje koje je udaljeno od njegove kuće nekih 150m, primjetio je grupu ljudi, i Jandrić Jovu, koji mu je rekao da tu okupljenu grupu ljudi vodi na razmjenu, na što je optuženi odgovorio „Jovo pusti ljude kraju šta su ti krivi“, te je još dodao da se uredno javljaju na pozivanje svaki dan. Poslije toga krenuo je putem za Šipovo do Ljoljičkog mosta, na kojem putu je sreo i svjedokinju Jovetić Ljubu, koja tvrdi da ga je vidjela u periodu između 21.-21.30. te je razgovarala s njim. Sud jeste cijenio i ovu činjenicu, međutim, ova svjedokinja je na glavnom pretresu iznijela neke činjenice koje su joj prenesene od strane odbrane ovog optuženog, a koje se odnose na svjedočenje drugog svjedoka u ovom predmetu, a osim toga, različito je odgovarala na pitanja tužioca i odbrane u pogledu razgovora koji je imala tu noć sa optuženim, pa sud njenom iskazu nije mogao pokloniti vjeru, jer je očito iskonstruisan od strane odbrane prvooptuženog, na način da je usmjeren na kreiranje njegovog alibija. Dalje, u svom svjedočenju optuženi tvrdi da ga je na Ljoljičkom mostu trebao sačekati Perlaš Miroljub, ali je on imao nekih problema sa autom, pa je optuženi otišao nekim vojnim vozilom za Šipovo.

Dakle, znatna je razlika između ova dva iskaza, obzirom da se u njegovoj izjavi od 30.10.2007. godine, uopšte ne spominje susret optuženog sa grupom okupljenih ljudi i Jovom Jandrićem, niti njihov razgovor. Ovakva izjava je data, tek nakon saslušanja svjedoka koji su bili kategorični u tvrdnji da su ga vidjeli na raskrsnici Osoje.

Činjenica je da prilikom saslušanja u svojstvu osumnjičenog, osoba nije dužna govoriti istinu, međutim iskazi optuženog ni u čemu nisu podudarni, čak ni u pogledu detalja sa kim je došao na sahranu, obzirom da svjedok Perlaš Miroljub tvrdi da je došao sa majkom i bratom, ne spominjući pri tome optuženog. Njegove izjave su potpuno oprečne i to u pogledu najbitnijeg detalja, koji odgovara na pitanje gdje je provooptuženi bio u vrijeme odigravanja kritičnog događaja na mjestu Draganovac. Ovdje treba naglasiti činjenicu da su ga svjedoci, koji su preživjele žrtve strijeljanja vidjeli i prilikom okupljanja stanovništva iz kuća, kao i na raskrsnici Osoje, odakle je prema tvrdnjama optuženog Pekez (Mile) Mirka, nakon razgovora sa Jovom Jandrićem otišao u pravcu svoje kuće. Iako optuženi Mirko sin Mile svojim svjedočenjem direktno inkriminira sebe i optuženog Savića, kategorički tvrdi da optuženi Mirko sin Špire nije bio prisutan počinjenju zločina nad civilima. Specifična je međutim njegova tvrdnja, da je Mirko (Špire) nakon razgovora sa Jandrićem krenuo prema svojoj kući, koja se, kako je i sam tvrdio, nalazi na vrhu sela, kuda vodi put za Draganovac, dakle, nije se zaputio prema Šipovu kako je tvrdio u svom iskazu. Optuženi Milorad Savić je također u zapisnik o saslušanju u svojstvu osumnjičenog, eksplicitno rekao, da je nakon povratka u selo, poslije dešavanja na Draganovcu vidio Pekez (Špire) Mirka, pa je opravdano zaključiti da isti u kritično vrijeme nije bio u Šipovu, kako je to odbrana uporno pokušavala naglasiti.

Također, značajno je ovdje navesti i naknadno uvođenje dodatnog svjedoka odbrane, Jović Gorana, koji ranije nije bio spominjan u kontekstu odbrane ovog optuženog, a koji je prilikom izvođenja dodatnih dokaza odbrane trebao potvrditi da je kritične noći bio sa optuženim u Šipovu u kafani koja je poznata pod nazivom „Kuća Prole“ i nalazi se na ulazu u Šipovo. Međutim, simptomatično je pojavljivanje ovog svjedoka odmah nakon što dodatni svjedok tužilaštva Perlaš Miroljub nije potvrdio, da je on bio kritične noći sa optuženim, kako je prvobitno bila koncipirana odbrana ovog optuženog. Također, specifično je da se svjedok Jović Goran i optuženi, ne poznaju od prije rata, te su prema navodima ovog svjedoka u pomenutoj kafani samo jednom popili piće i to upravo u kritično vrijeme kada se desilo strijeljanje civila, a nikada prije, niti nakon tog događaja nisu se ponovo družili na ovaj način. Osim toga, sve i da jesu kritične noći bili zajedno, činjenica je da u toku razgovora, optuženi svjedoku nije niti jednom spomenuo da je bio na sahrani Savić Rade koja je trajala gotovo cijeli dan, niti je spomenuo na koji način je došao do Šipova, a što bi vjerovatno učinio u slučaju da stoji neka od njegovih tvrdnji. Dakle, u oba slučaja malo je vjerovatno da optuženi niti jednu od ovih okolnosti ne bi čak ni sporadično spomenuo prilikom njihovog susreta, naročito ako se ima u vidu njihovo površno poznanstvo, pa je činjenica da je jako uzak krug zajedničkih drugih tema o kojima bi te noći mogli razgovarati.

Sve navedeno treba posmatrati i kroz činjenicu da je optuženog, slijedećeg dana, oko 12h, u Šipovu, upravo vidio, svjedok Perlaš Miroljub, koji je u početku bio njegov alibi. Međutim, ovaj svjedok ga je vidio u grupi sa glavnim organizatorom zločina Jovom Jandrićem i optuženim Savićem, te ih je na njihovo traženje, sve zajedno povezao u pravcu Bravnica. Iz svih naprijed navedenih razloga, sud nije poklonio vjeru iskazima prvooptuženog Pekez (Špire) Mirka, kao ni iskazu svjedoka Jović Gorana.

Imajući navedeno u vidu, kao i iskaze svjedoka koji su kritične noći među grupom naoružanih lica prepoznali optuženog Mirka (Špire) Pekeza, kao i činjenicu da ga je i optuženi Milorad Savić, vidio u selu, dakle, nije mogao biti u Šipovu odmah nakon

dogadaja, sud je na temelju dokaza koji su izvedeni na glavnom pretresu, te njihovom ocjenom, kako pojedinačno, tako i u vezi sa ostalima, donio zaključak da su optuženi, kao saizvršioци u grupi koja je brojala oko 10 ljudi, počinili krivično djelo iz člana 173. stav 1. tačka c) i f), u vezi sa članom 29. i članom 180. stav 1. KZBiH.

Sud je kod utvrđivanja krivične odgovornosti optuženog Pekez (Špire) Mirka, imao na umu i princip *in dubio pro reo*, na koji je u završnom izlaganju ukazala odbrana ovog optuženog, međutim, našao je, da su u toku postupka iznesene činjenice i argumenti koji nesumnjivo potvrđuju učešće ovog optuženog u navedenom događaju, pa činjenice utvrđene u postupku nisu podložne niti najmanjem stepenu sumnje o njegovom učešću u izvršenju krivičnog djela, iz kojih razloga nije bilo mjesta primjeni ovog načela u konkretnom slučaju.

Na kraju, treba istaći i činjenicu da član 173. stav 1. pod tačkom c) zahtijeva da se radnja činjenja ovog krivičnog djela sastoji u „ubijanju (...), namjernom nanošenju osobi snažnog tjelesnog ili duševnog bola ili patnje (...)“ a Sud je na osnovu izvedenih dokaza ustanovio da su radnje optuženih rezultirale smrću 23 lica, kako je to istaknuto u optužnici, i ranjavanjem 4 navedene osobe koje su preživjele strijeljanje.

Naime, Tužilaštvo je u toku postupka kao dokaz smrti 23 lica priložilo materijalnu dokumentaciju u vidu obdukcionih nalaza rađenih na Gradskim grobljima Visoko, iz kojih je vidljivo da je smrt ovih lica prouzrokovana nasilnim putem, što je potrijepljeno i saslušanjem vještaka sudske medicine Žuje dr. Hamze koji je u svom svjedočenju navodio detalje iz pismenog nalaza za svaki leš pojedinačno, te je istakao da u pogledu uzroka smrti svih navedenih lica, ne isključuje povrede glave, grudnog koša, a sve kao posljedica djelovanja vatrenog oružja. U odnosu na leš pod rednim brojem 13. koji je identificiran kao Zobić Asmer, vještak je istakao da kod istoga nisu pronađene skeletne povrede, ali je moguće da je ubijen iz vatrenog oružja na način da je metak prošao kroz srce ili trbušnu duplju žrtve, a da pri tome ne zakači rebra ili druge skeletne dijelove organizma, uslijed čega se prilikom vršenja obdukcije ne bi mogle uočiti skeletne povrede.

Također Tužilaštvo BiH je na okolnost utvrđivanja nasilne smrti navedenih lica u svojstvu svjedoka saslušalo i Todorčević dr Rajka koji je u vrijeme kada se odigrao kritični događaj bio direktor u Domu zdravlja Šipovo, te je isti osim ukazanog tretmana ranjenim preživjelim žrtvama strijeljanja, po zahtjevu istražnog sudije Osnovnog Suda u Mrkonjić Gradu, zajedno sa krim tehničarima SJB Banja Luka, otišao na mjesto gdje su strijeljani civili, i u svojstvu mrtvozvornika prisustvovao uviđaju. Tamo je prema njegovim procjenama ležalo oko tridesetak osoba, te se po njegovom dolasku pristupilo identifikaciji leševa na osnovu informacija prikupljenih od mještana, nakon čega je svjedok evidentirao povrede, te je prije obavljanja spoljašnjeg pregleda svaki leš obilježen brojem. Po zahtjevu istražnog sudije svjedok je sačinio pisani akt u odnosu na svaki leš pojedinačno, koji je potpisan i ovjeren od strane zdravstvene ustanove Šipovo, nakon čega su materijali dalje proslijeđeni Osnovnom sudu, a što je uloženo kao dokaz Tužilaštva.

Najzad, o zadobijenim povredama svjedočile su preživjele žrtve zločina i to: Zobić Nuriya, Bajramović Zejna i Karahodžić Omer, koji i danas imaju posljedice uslijed zadobijenih povreda a o čijoj težini dovoljno govore ljekarski nalazi i otpusne liste uložene kao dokaz Tužilaštva.

Sud je također cijenio i prigovore odbrane drugooptuženog iznesene u završnim riječima, u pogledu činjenice da je optuženi Pekez (Mile) Mirko, u toku postupka bio onemogućen ostvarivati svoja prava na odbranu zbog slušnih problema. Međutim, iste navode sud smatra neosnovanim iz razloga što je optuženi od početka imao adekvatnu odbranu i advokata kojeg je sam izabrao, te mu je od strane suda obezbijeđen i slušni aparat kako bi mogao pratiti sam tok suđenja. Osim toga, optuženi je još od davanja iskaza u Tužilaštvu bio u mogućnosti pročitati sve što potpisuje i staviti eventualne prigovore, a Sud je prilikom iznošenja završnih riječi dana 14.04.2008. godine, čak odložio pretres dok se optuženom ne nabavi baterija za slušni aparat kako bi mogao uredno pratiti završno izlaganje tužioca i svojih branilaca. Audio/video zapisi pokazuju da je optuženom bio obezbijeđen slušni aparat iako ga on sam u nekim prilikama nije koristio, te ga je u tom smislu morao upozoriti i predsjednik vijeća. Stoga vijeće ne smatra da je u toku postupka u odnosu na ovog optuženog učinjena bilo kakva povreda njegovog prava na odbranu.

Sud je prilikom ocjene dokaza imao u vidu i druge dokaze provedene na glavnom pretresu, međutim nije vršio njihovu detaljnu analizu, niti je našao da su isti relevantni za doošenje konačne odluke o krivičnoj odgovornosti optuženih za počinjenje predmetnog krivičnog djela. Sud je odlučio na ovaj način, obzirom da ti dokazi u krajnjoj liniji ne bi utjecali na konačno utvrđeno činjenično stanje kao i zaključke, do kojih je sud došao, na temelju dokaza čiju ocjenu je dao u presudi.

Primjena materijalnog zakona

U pogledu pitanja materijalnog zakona koji treba primijeniti, obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela, Sud je prihvatio pravnu kvalifikaciju optužbe, te optužene osudio zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 173. stavak 1. tačke c) i f) KZ BiH.

Sud je imao u vidu završno izlaganje odbrane trećeoptuženog u pogledu obavezne primjene blažeg zakona za učionioca, što bi u konkretnom slučaju značilo da se optuženi trebaju oglasiti krivim u skladu sa odredbama KZSFRJ, koji je bio važeći u vrijeme počinjenja krivičnog djela i koji je prema tvrdnjama odbrane blaži po ove optužene.

S obzirom na vrijeme izvršenja krivičnog djela i odredbe materijalnog zakona koji je bio na snazi u to vrijeme, Sud smatra relevantnim dva zakonska načela: načelo zakonitosti i načelo vremenskog važenja krivičnog zakona:

Član 3. KZ BiH propisuje načelo zakonitosti, prema kojem nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna, dok član 4. KZ BiH (vremensko važenje krivičnog zakona) propisuje da se na učinioca krivičnog djela primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme njegovog učinjenja, a ako se poslije učinjenja krivičnog djela jednom ili više puta izmijeni zakon, primjenit će se zakon koji je blaži za učinioca.

Imajući u vidu ovu obavezu primjenjivanja blažeg zakona za učinioca i to odredbe člana 142. KZSFRJ koji se primjenjivao u vrijeme izvršenja krivičnog djela, Sud je analizirao argumentaciju odbrane, koja je ovu obavezu obrazlagala činjenicom da se radi o blažem

zakonu, jer je ukidanjem smrtne kazne (koja je bila predviđena kao najstrožija u KZSFRJ), sankcija iz člana 142. pokazala kao blaža u odnosu na krivičnu sankciju propisanu za krivično djelo iz člana 173. stav 1. KZBiH za koje djelo su optuženi oglašeni krivim.

Sud je također odredbe člana 3. i 4. KZBiH, posmatrao i u odnosu na član 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (u daljem tekstu: EKLJP) koja ima prioritet nad svim ostalim zakonima u BiH (prema članu 2.2. Ustava BiH). Odredbe člana 7. propisuju da „*Nitko ne može biti proglašen krivim za krivično djelo počinjeno činom ili propustom koji, u času počinjenja, po domaćem ili po međunarodnom pravu nisu bili predviđeni kao krivično djelo. Isto se tako ne može odrediti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u času kad je krivično djelo počinjeno.*” Međutim, stavom 2. ovog člana, unesen je izuzetak, sa ciljem da u svakom konkretnom slučaju omogući primjenu i nacionalnog i međunarodnog zakonodavstva koje je stupilo na snagu tokom i nakon II svjetskog rata. Ovim stavom je određeno da „*Ovaj član ne sprječava suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe za neki čin ili propust koji je u času počinjenja predstavljao krivično djelo u skladu s općim načelima prava priznatim od civiliziranih naroda*”.

Dakle, princip kažnjivosti ratnih zločina, kao i propisivanje individualne odgovornosti za njihovo počinjenje tokom 1992. godine, potvrđeno je od strane Generalnog sekretara UN¹², Komisije za međunarodno pravo, kao i jurisprudencijom MKSJ. Sve navedene institucije cijenile su da kažnjivost ove vrste zločina predstavlja obavezujuću normu međunarodnog prava, pa je nesumnjivo da je i u ovom konkretnom slučaju, u vrijeme počinjenja predmetnog zločina ovakvo postupanje optuženih, bilo apsolutno protivno odredbama međunarodnog prava, kao što je nesporna i činjenica da su zločinom povrijeđene najviše zaštićene vrijednosti svakog pravnog poretka.

Navedeno treba posmatrati i u kontekstu člana 4a) Zakona o izmjenama i dopunama Krivičnog zakona BiH (sl. gl. BiH br. 61/04) kojim je propisano da članovi 3. i 4. KZ BiH ne sprječavaju suđenje i kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa općim načelima međunarodnog prava, čime je zapravo u krivično-pravni sistem BiH preuzeta citirana odredba stava 2. člana 7. EKLJP, na koji način je omogućeno izuzetno odstupanje od principa iz člana 4. KZBiH, kao i odstupanje od obavezne primjene blažeg zakona u postupcima koji predstavljaju krivična djela prema međunarodnom pravu. Zapravo ovaj član se ima primjenjivati kod procesuiranja svih krivičnih djela iz oblasti ratnih zločina, a koja su propisana u glavi XVII Krivičnog zakona BiH pod naslovom „Krivična djela protiv čovječnosti i vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom“

Imajući u vidu sve navedeno prema mišljenju ovog vijeća obavezni princip primjene blažeg zakona za učinioca, ne može apsolutno biti primjenjiv u procesuiranju one vrste krivičnih djela, gdje je u samom trenutku njihovog počinjenja, bilo očigledno da se radi o takvim djelima koju su protivpravna osnovnim pravilima i međunarodnog i nacionalnog prava. U konkretnom slučaju nesporno je da su optuženi u potpunosti bili svjesni da je njihovo postupanje bilo usmjereno na opća dobra zaštićena u svim pravnim sistemima, te da poduzimanjem radnji iz činjeničnog opisa optužnice direktno krše i nacionalne propise i

¹² Izvještaj GS UN-a u vezi sa stavom 2. Rezolucije Vijeća sigurnosti br. 808, 3. maj 1993. godine. Paragraf 34-35 i 47-48

pravila međunarodnog prava, kao što su i napadom na univerzalno dobro- ljudski život, bili svjesni nastupanja zabranjene smrtne posljedice.

Odluka o kazni

U vezi sa ranije iznesenim je i odmjeravanje sankcije optuženima, obzirom da i sam član 7. EKLJP obuhvata i režim izricanja krivično- pravnih sankcija.

Izuzetak od obaveze primjene blažeg zakona ima svoje opravdanje ukoliko se posmatra i u odnosu na član 6. KZBiH, jer je evidentno da se sa maksimalnom kaznom od 20 godina, koju predviđa KZSFRJ (nakon ukidanja smrtne kazne), ne bi mogla ostvariti opća svrha kažnjavanja, ako se u konkretnom slučaju imaju u vidu težina učinjenog zločina i njegove posljedice po zdravlje i život ljudi.

Za djelo za koje su optuženi oglašeni krivima predviđena je kazna zatvora u trajanju od najmanje 10 godina ili kazna dugotrajnog zatvora.

S obzirom na navedeno činjenično stanje utvrđeno u toku dokaznog postupka, Sud je drugooptuženom Mirku (Mile) Pekezu, izrekao kaznu dugotrajnog zatvora u trajanju od 29 (dvadeset I devet) godina, imajući u vidu da je nesporno utvrđeno, da je ovaj optuženi u izvršenju krivičnog djela za koje se tereti, postupao sa direktnim umišljajem, na način da je bio svjestan težine svih pojedinačnih radnji koje je poduzimao, te je htio njihovo izvršenje I nastupanje zabranjene posljedice. Za svo to vrijeme svjedoci ga prepoznaju kao glavnog suorganizatora Jovi Jandriću, u realiziranju ovog zločinačkog plana, čijem ostvarenju je ovaj optuženi najaktivnije doprinio. Prilikom odmjeravanja vrste i visine kazne Sud je ovom optuženom cijenio kao olakšavajuću okolnost da je otac dvoje djece, I njegovo korektno držanje pred Sudom, dok je od otežavajućih okolnosti cijenio broj stijenjanih civila i to 23 osobe, od kojih trinaest muškaraca, deset žena, a među kojima i jedno dijete i tri maloljetne osobe. Otežavajuća okolnost je i činjenica da je ovaj optuženi pokazao naročitu svirepost i bezobzornost prema civilima, te se nakon što je strijeljanje završilo, vratio i u grupu civila ispalio još jedan rafal, a jedan od svjedoka je izjavio, da je upravo on provjeravao ima li preživjelih, nakon što je pucnjava završila. Iz učešća ovog optuženog u događaju, jasno je vidljivo njegovo nastojanje, da smrtna posljedica, kao krajnji ishod, nastupi u odnosu na svako od odvedenih civilnih lica.

U odnosu na prvo i trećooptuženog, sud se prilikom odmjeravanja kazne rukovodio činjenicom, da su ovi optuženi postupali sa eventualnim umišljajem, u smislu da su predvidjeli krajnji smrtni ishod odvođenja civila na mjesto strijeljanja, te nastupanje zabranjenje posljedice, ali su na istu ipak pristali. Oni su svojim učešćem u okupljanju I odvođenju civila, te omogućavanju organizatora da sprovede zločinački cilj u djelo, na odlučujući način doprinjeli izvršenju krivičnog djela za koje se terete. Sud je stepen njihovog učešća imao u vidu prilikom odmjeravanja kazne, pa je istima izrekao kaznu u trajanju od po 21 (dvadeset I jednu) godinu zatvora, smatrajući pri tome da je adekvatna njihovom doprinosu učinjenja djela. Od otežavajućih okolnosti također je cijenjen broj stradalih civila, dok je kao olakšavajuće okolnosti sud, u odnosu na ove optužene cijenio činjenicu da je prvooptuženi oženjen i otac dvoje djece, trećooptuženi oženjen i otac jednog mlđb djeteta. Zatim, njihovo korektno držanje pred Sudom, kao i dosadašnju neosuđivanost.

Imajući u vidu sve navedeno, kao i stepen učešća svakog optuženog, i njihov doprinos u izvršenju krivičnog djela za koje su oglašeni krivim, sud smatra da je izrečena kazna odmjerena u skladu sa odredbama člana 48. stav 1. KZBiH, kao i da će se izrečenim kaznama postići svrha kažnjavanja predviđena članom 39. KZBiH.

Na osnovu primjene zakonskog propisa iz člana 56. KZ BiH, vrijeme koje su optuženi proveli u pritvoru počevši od 01.11.2007. godine pa nadalje, ima se uračunati u izrečenu kaznu zatvora.

Odluka o troškovima

U pogledu odluke kojom se optuženi oslobađaju naknade troškova krivičnog postupka Sud je mišljenja da optuženi nisu takvog materijalnog stanja da bi bili u mogućnosti snositi troškove krivičnog postupka pa ih je u skladu sa odredbom člana 188. stav 4. ZKPBiH oslobodio naknade istih.

Odluka o imovinsko pravnom zahtjevu

Postupajući u skladu sa članom 198. stav 2. ZKP-a BiH, sud je oštećene preživjele žrtve zločina, Zobić Nuriju, Bajramović Zejnu, Karahodžić Omera, Mutić Fahriju, i Zobić Subhudina, sa imovinskopravnim zahtjevom, uputio na parnicu, obzirom da se isti u toku postupka nisu mogli izjasniti o visini svog zahtjeva, a podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu vijeću pružili pouzdan osnov, za potpuno ili djelimično dosuđenje imovinsko pravnog zahtjeva.

Obzirom da oštećeni Bajramović Mustafa, nije bio saslušan u svojstvu svjedoka na glavnom pretresu, sud je njega, kao i srodnike ubijenih civila: Mutić Nedžiba, Malkoč Šeće, Bajramović Irhada, Zobić Adnana, Zobić Fikrete, Balešić Fahre, Mutić Derviše, Bajramović Latifa, Karahodžić Senada, Karahodžić Ibrahima, Bajramović Muje, Zobić Asmera, Karahodžić Zarife, Zobić Đule, Mutić Ramize, Zobić Adisa, Zobić Fikrete, Mutić Fatime, Bajramović Ekreme, Bajramović Mustafe, Balešić Mustafe i Bajramović Subhudina, sa eventualnim imovinsko pravnim zahtjevom, iz ranije navedenih razloga također uputio na parnicu.

Zapisničar

Lejla Haračić

**Predsjednik vijeća
Sudija**

Zoran Božić

Pouka o pravnom lijeku: Protiv ove presude dozvoljena je žalba Apelacionom odjeljenju Odjela I Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana po prijemu pismenog otppravka ove presude.

Žalba se u dovoljnom broju primjeraka predaje ovom sudu.